

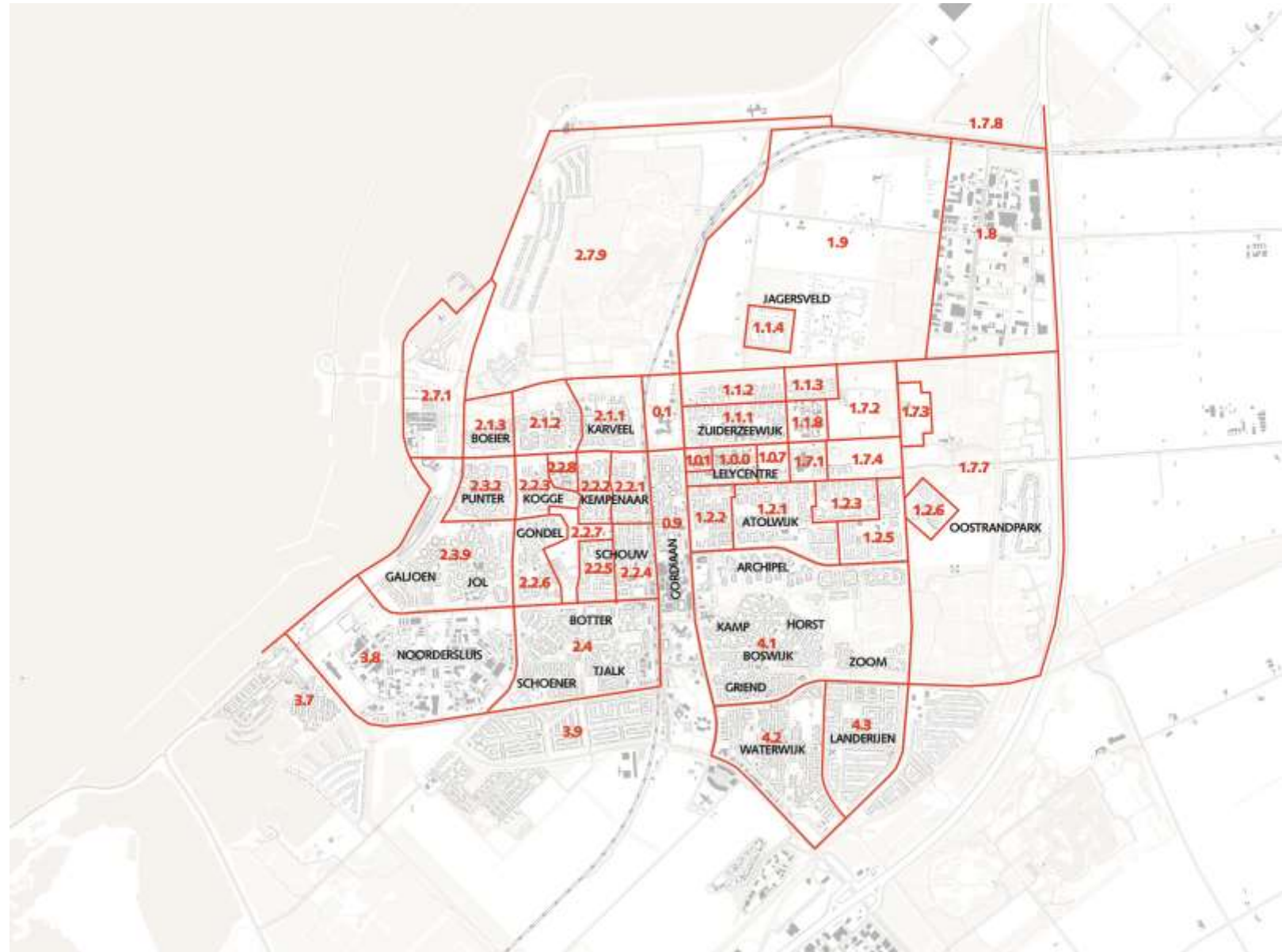

LELYSTAD

Michelle Provoost
International New Town Institute
20 februari 2023

Lelystad

- Planningsgeschiedenis
- Wijk 1
- Wijk 2
- Wijk 4
- Centrum

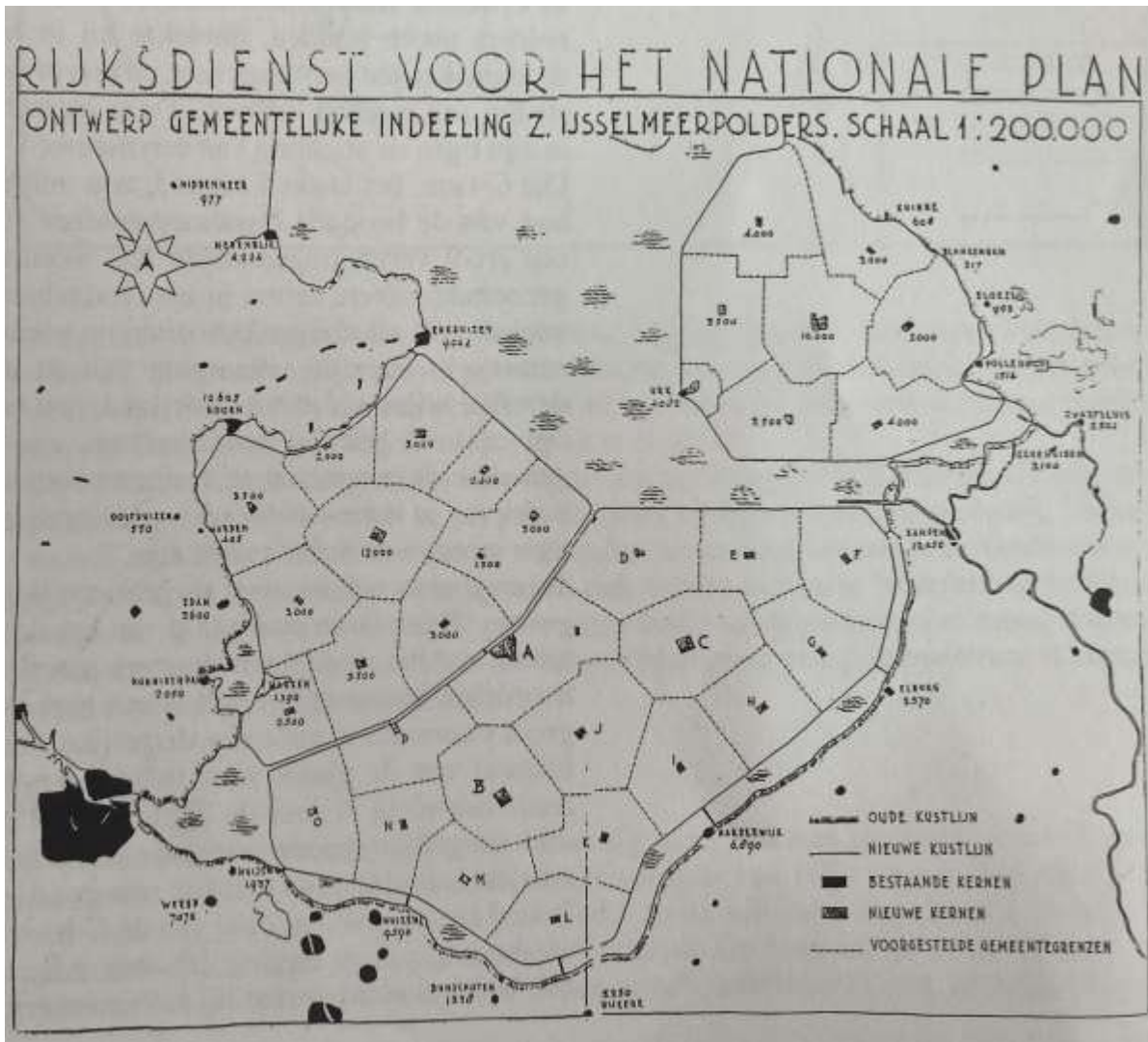
Zuiderzeewerken

- 223.000 hectare landbouwgrond
- Verkorting kustlijn, veiligheid
- Stormvloed 1916
- Eerste Wereldoorlog
- 1930 Wieringermeer
- 1932 Afsluitdijk
- 1942 Noordoostpolder
- 1957 oostelijk Flevoland
- 1968 zuidelijk Flevoland

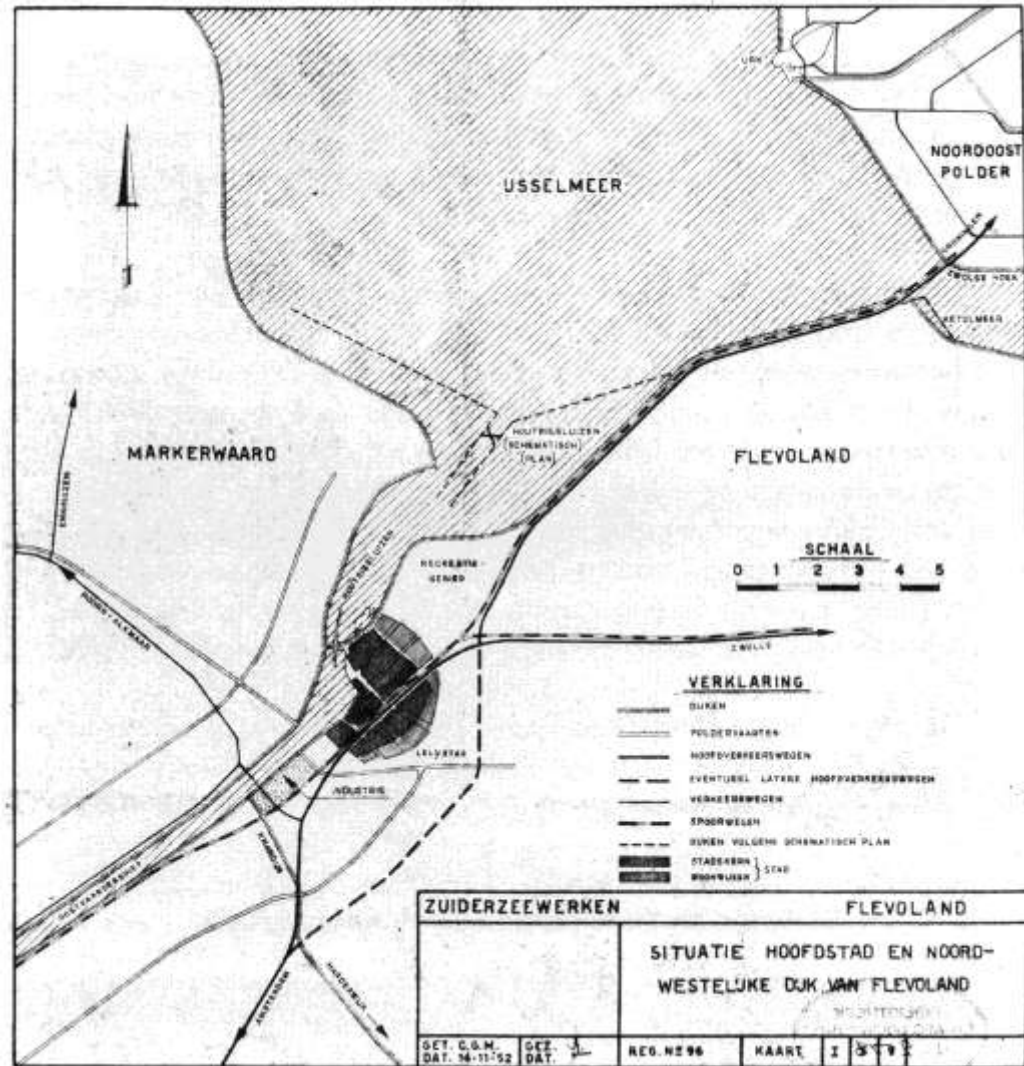
Plan van de Staatscommissie op basis van Plan Lely, 1892
(Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Ligging Lelystad

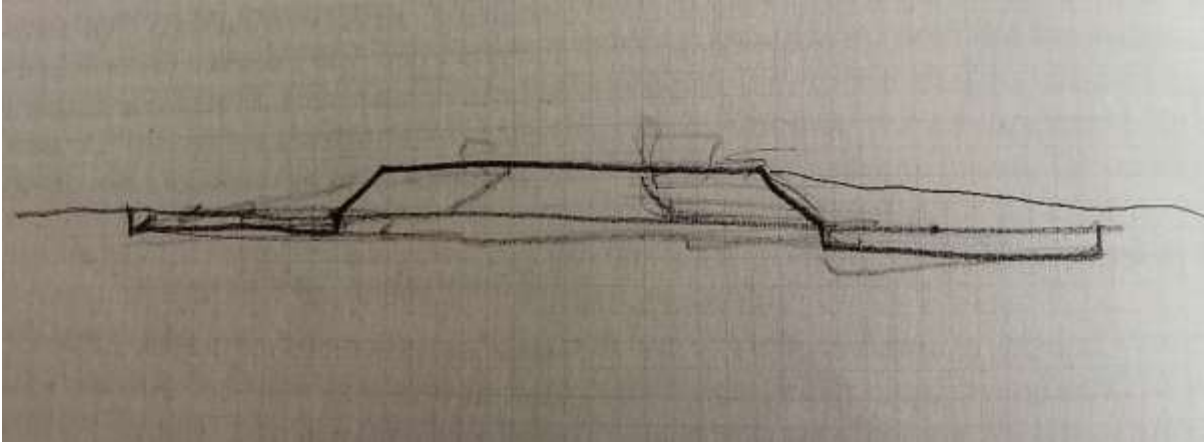

Ontwerp gemeentelijke indeling IJsselmeerpolders, 1942

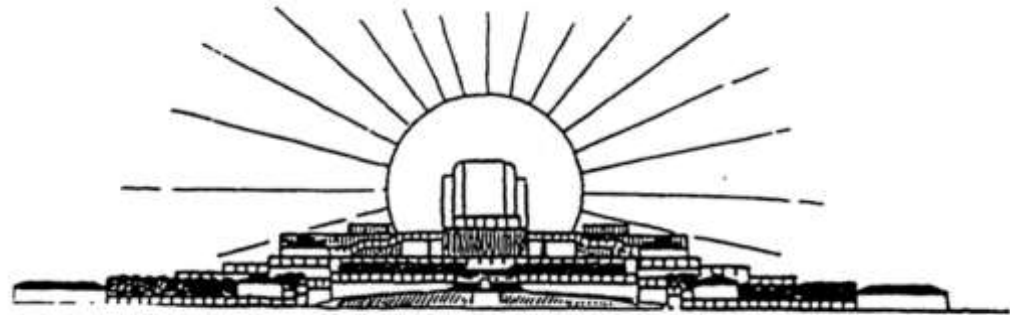
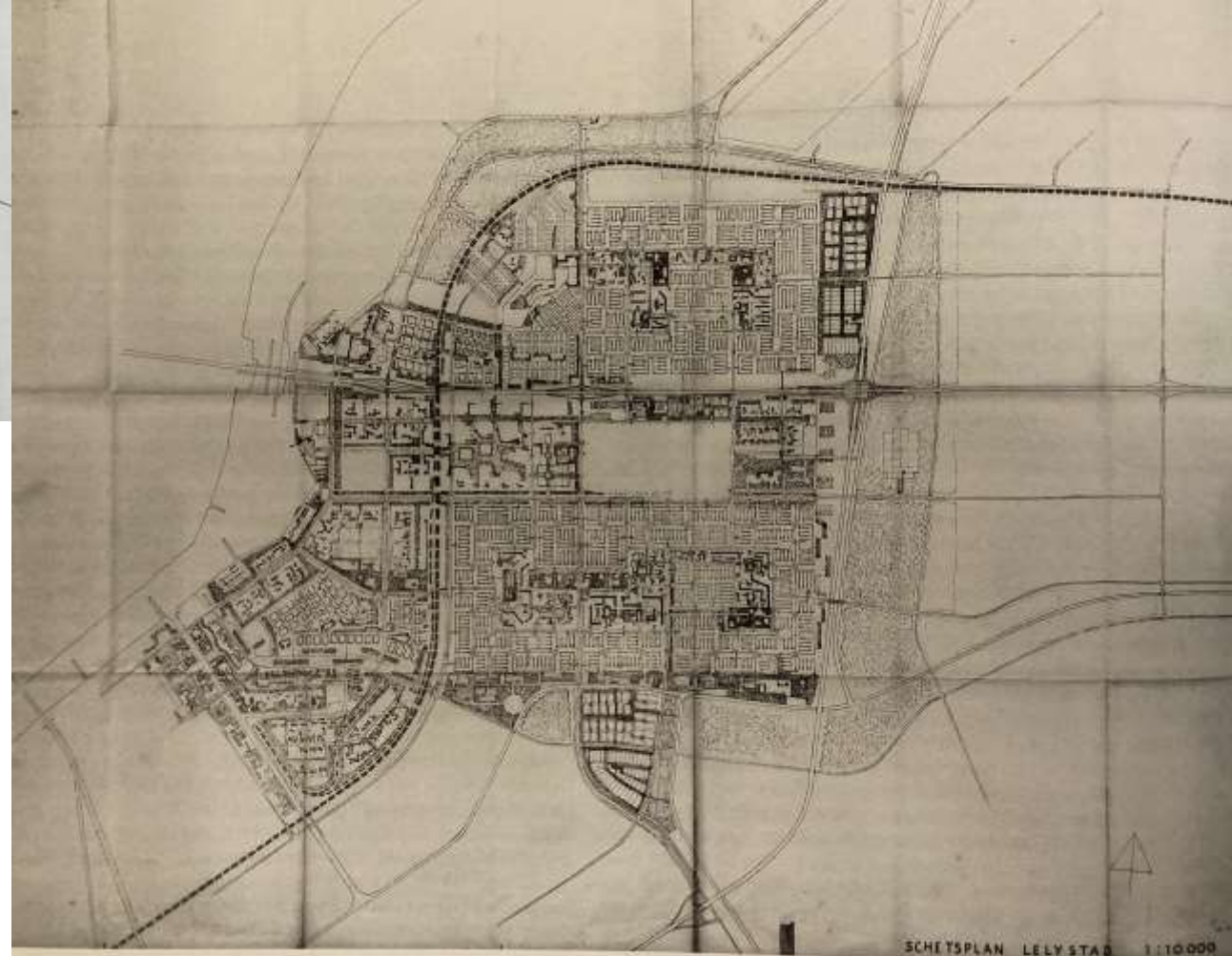

Definitieve ligging van Lelystad, 1952. Agrarisch centrum. Stapsgewijze groei van 25.000-50.000-100.000 inwoners

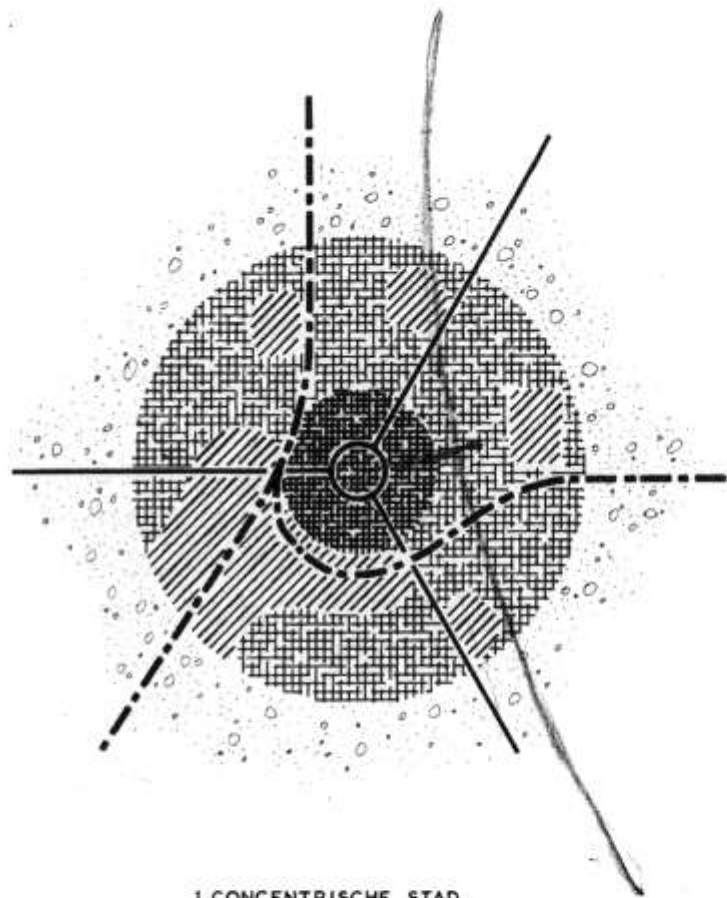
Eerste schetsen van Cornelis van Eesteren

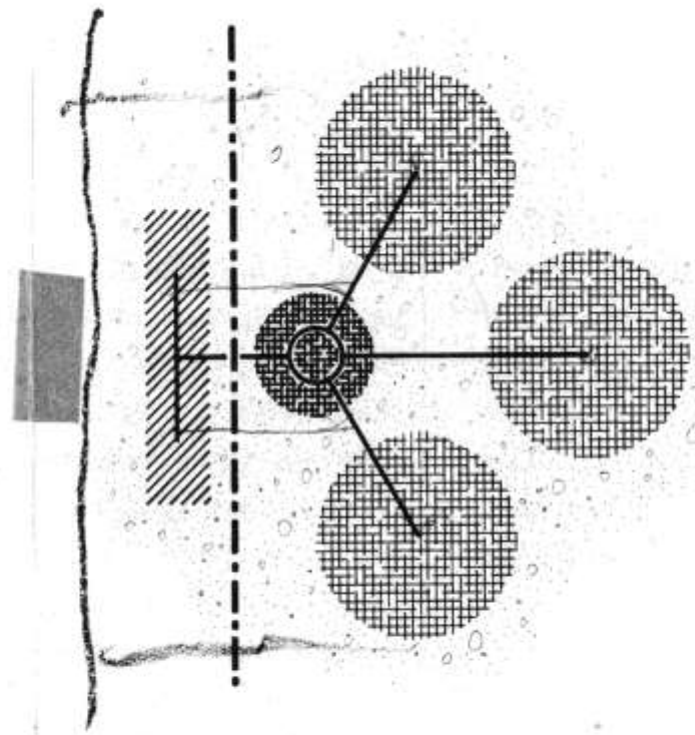
Schets voor het profiel van de hoofdstad met verhoogd stadscentrum, C. van Eesteren, 1955 (Geurtz)

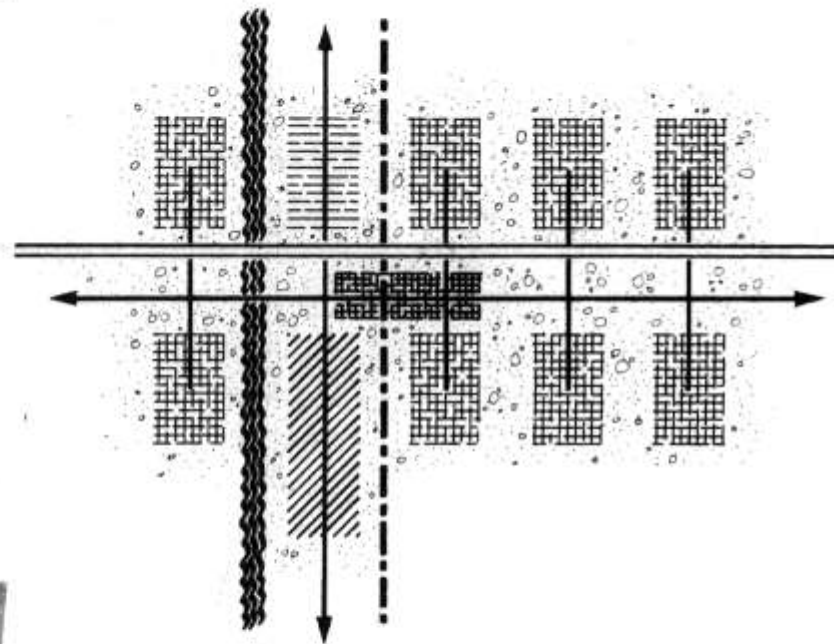
Aanzicht van de moderne stad met 'stadskrone', Bruno Taut, 1919 (B. Taut, De Nieuwe Stad, 1919)

1. CONCENTRISCHE STAD

2. ENGELSE NIEUWE STEDEN

3. LELYSTAD

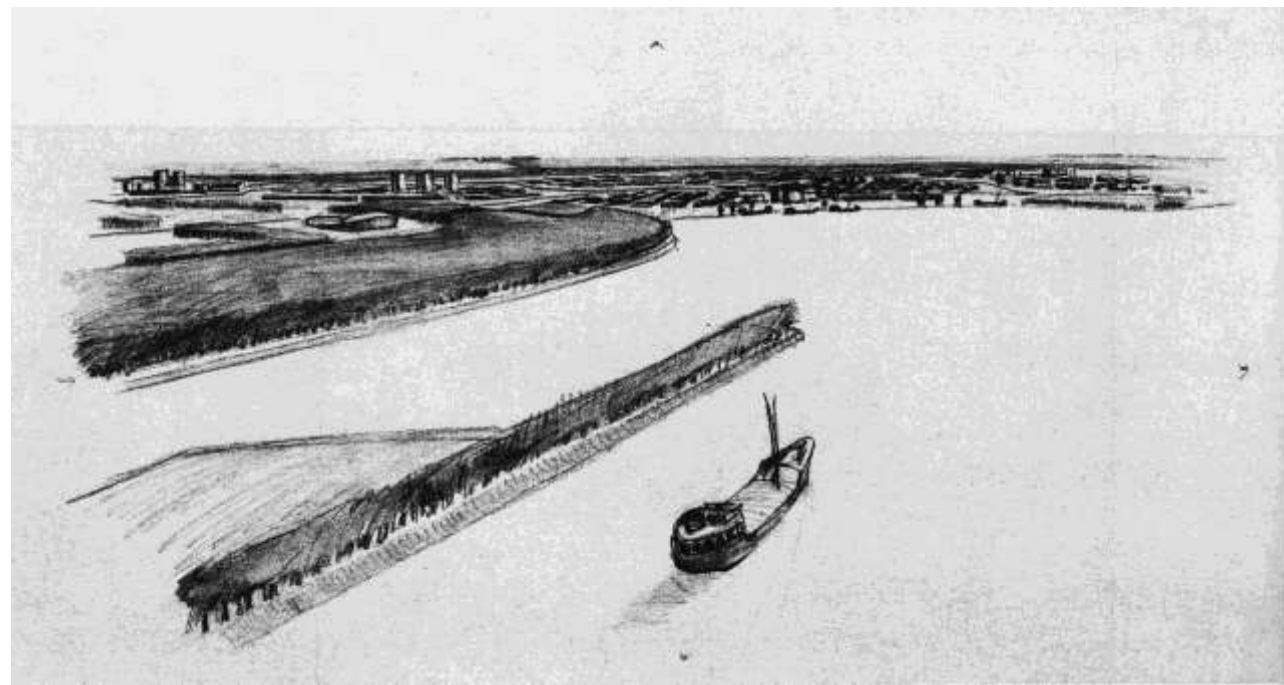
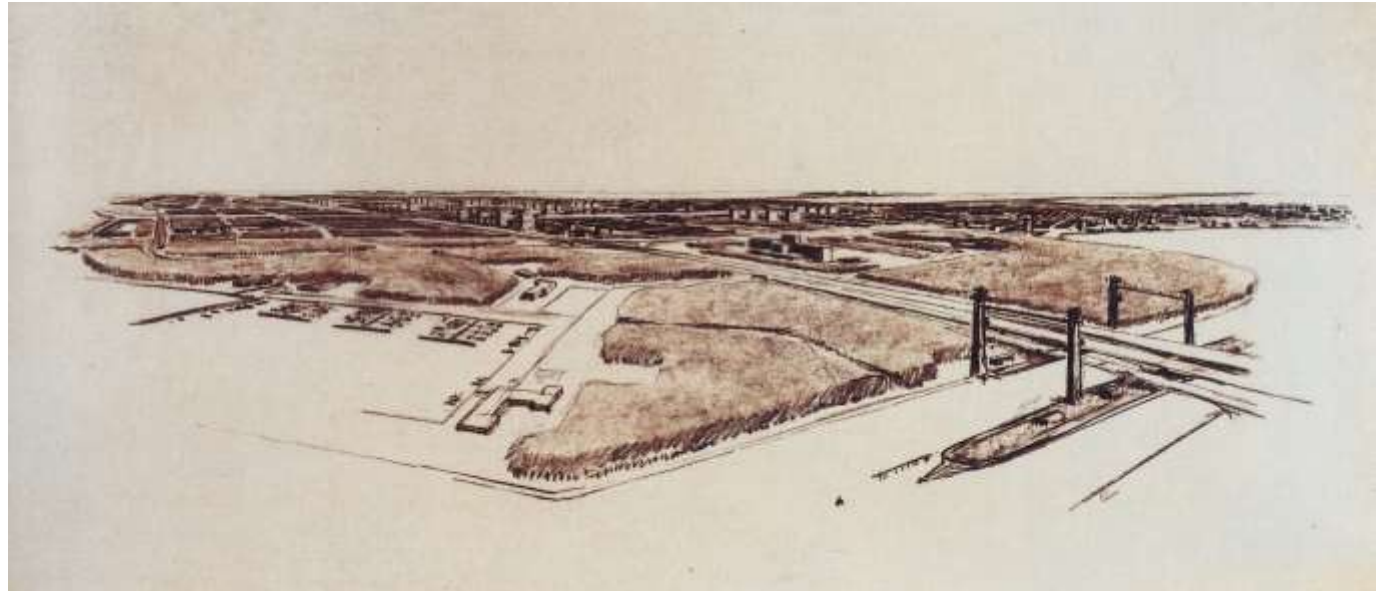
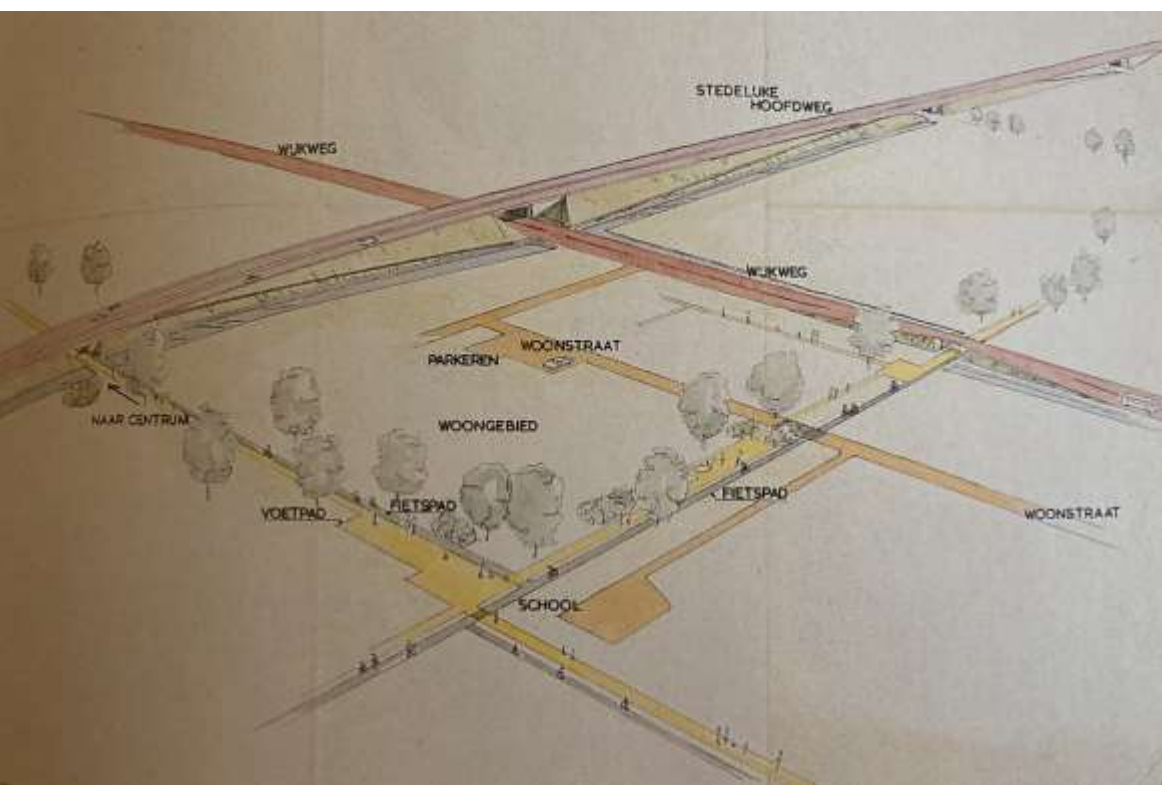
- WONEN
- CENTRUMFUNCTIES
- STREEKFUNCTIES
- INDUSTRIE

SCHEMA STEDEBOUWKUNDIGE ONTWIKKELING

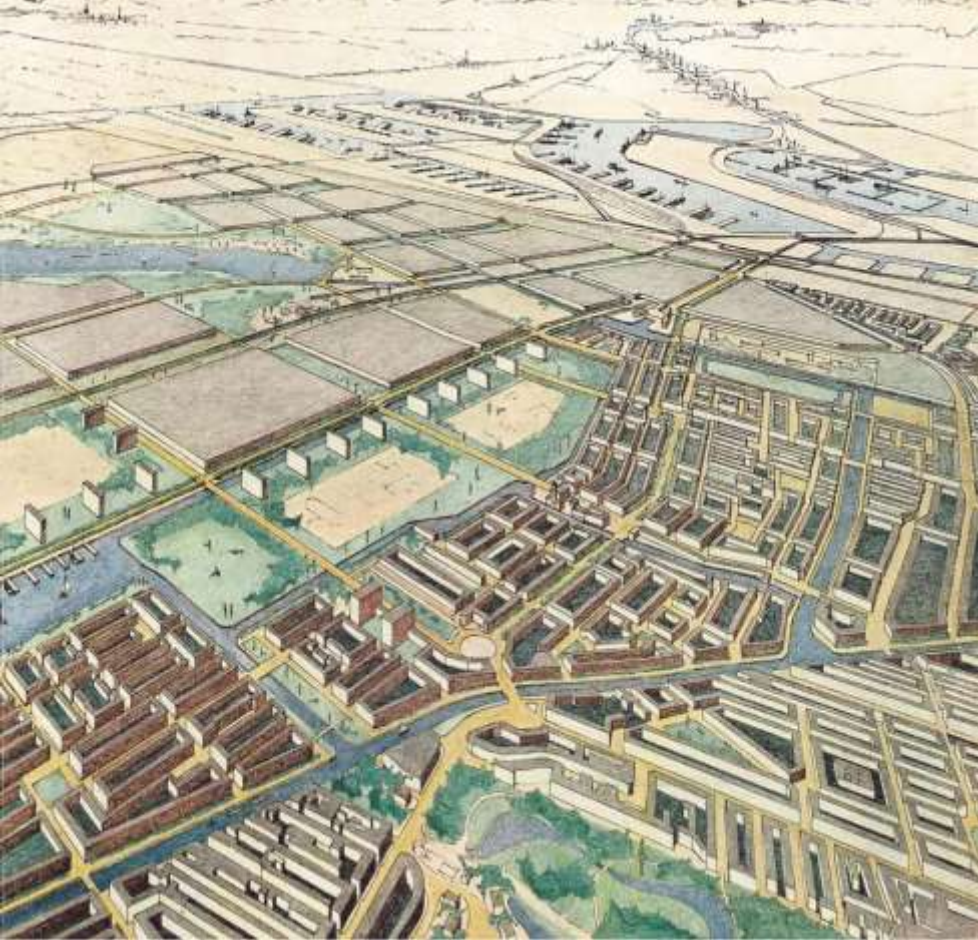
Definitief stadsplan Lelystad, 1964

- Opgedeeld door belangrijkste verkeerswegen
- Scheiden functies en verkeer
- Oost-west georiënteerd verhoogd stadscentrum
- Woonwijken met eengezinswoningen en lage bebouwingsdichtheid

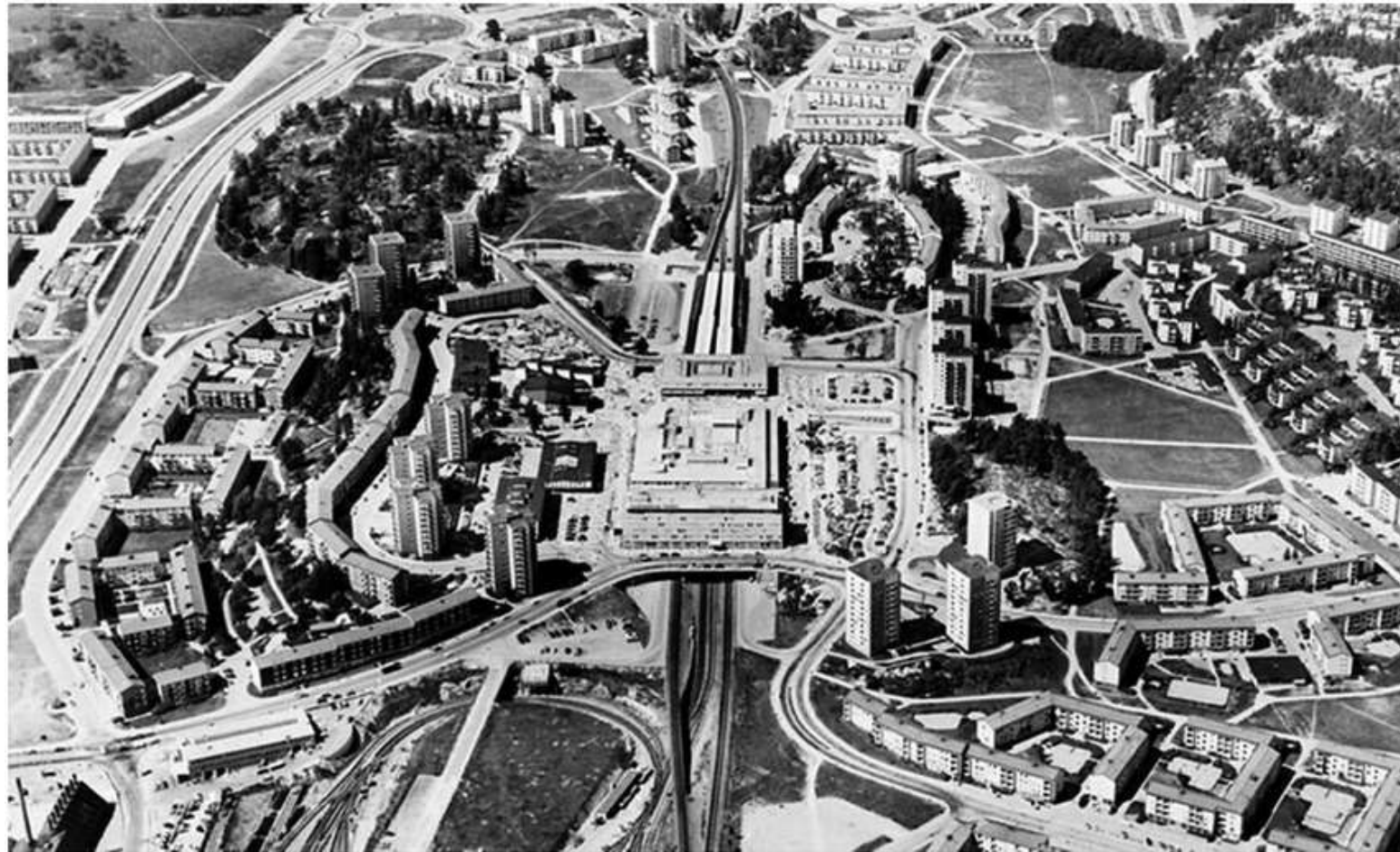

Algemeen Uitbreidingsplan Amsterdam,
Cornelis van Eesteren, 1934
(commons.wikimedia.org)

Het centrum van Vällingby, gebouwd over de spoorlijn, 1954
(Stockholm City Museum)

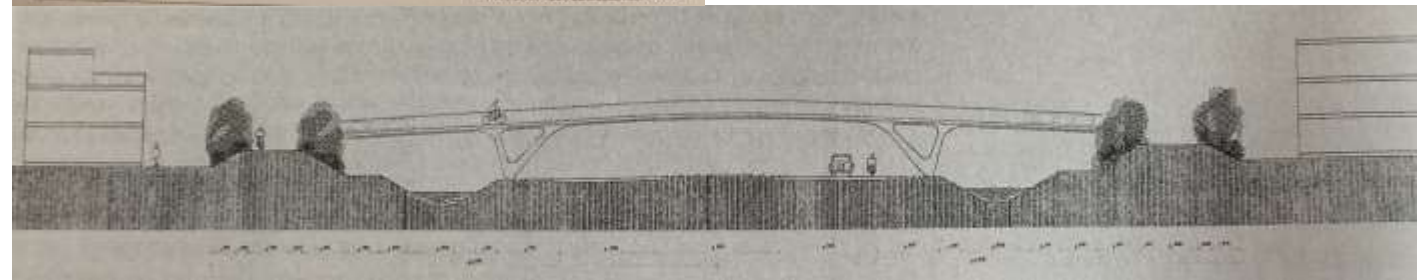

Cornelis van Eesteren
Ontwerp

W. de Bruijn, E.W. Hofstee, F. Tellegen en J.A. Kuiper, 26 maart 1970
Proces

Plan eerste groeifase door de RIJP, 1965

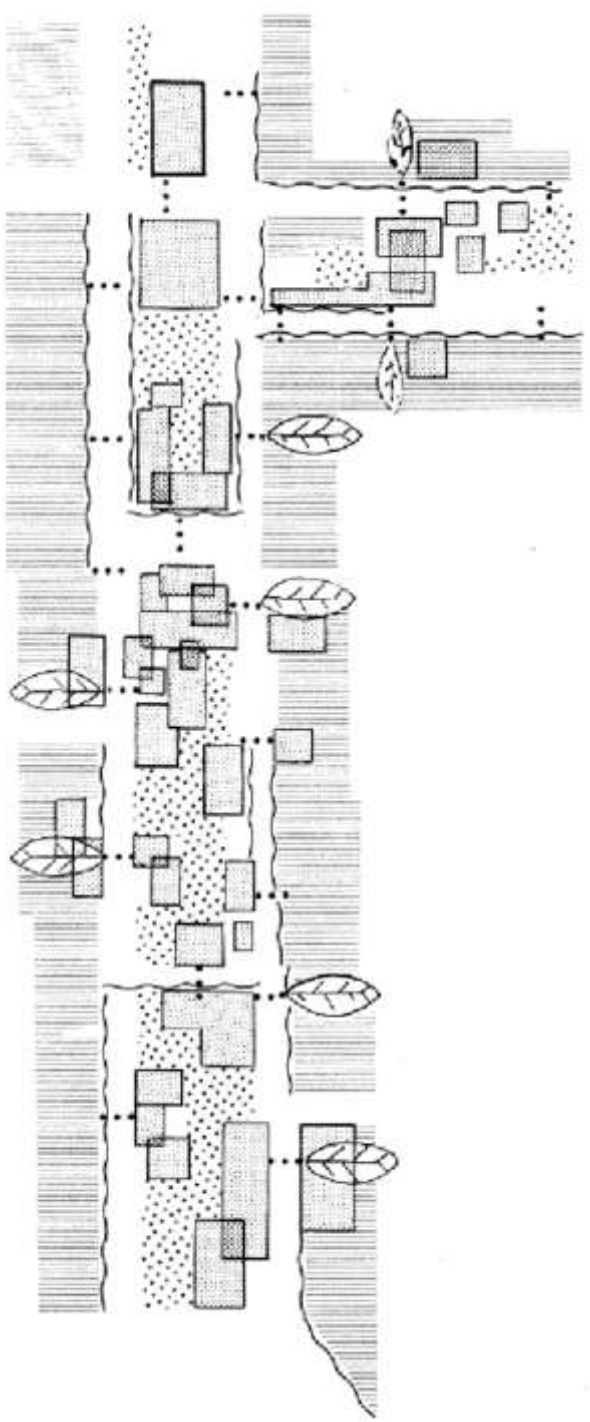
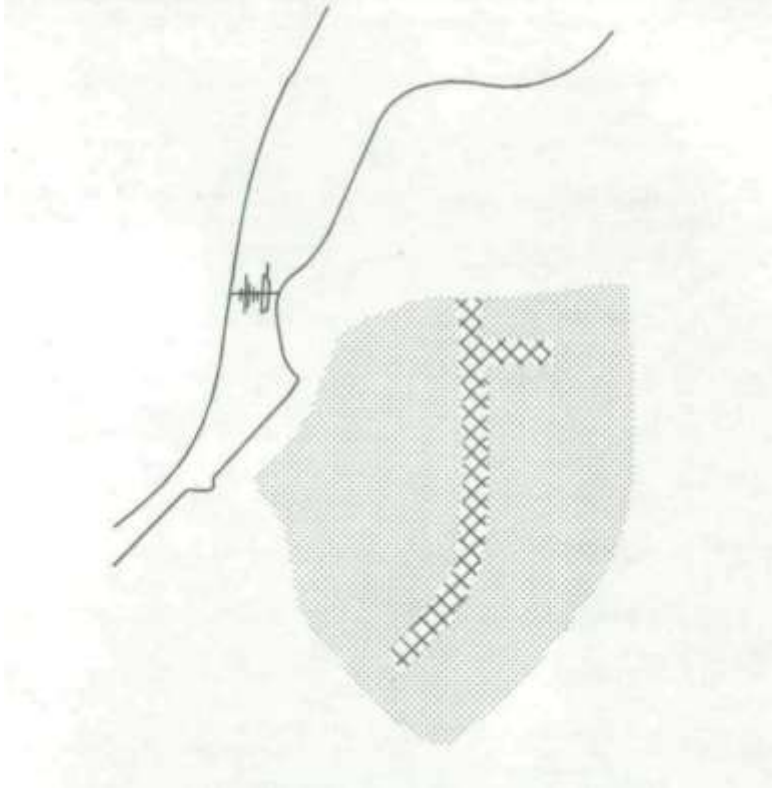

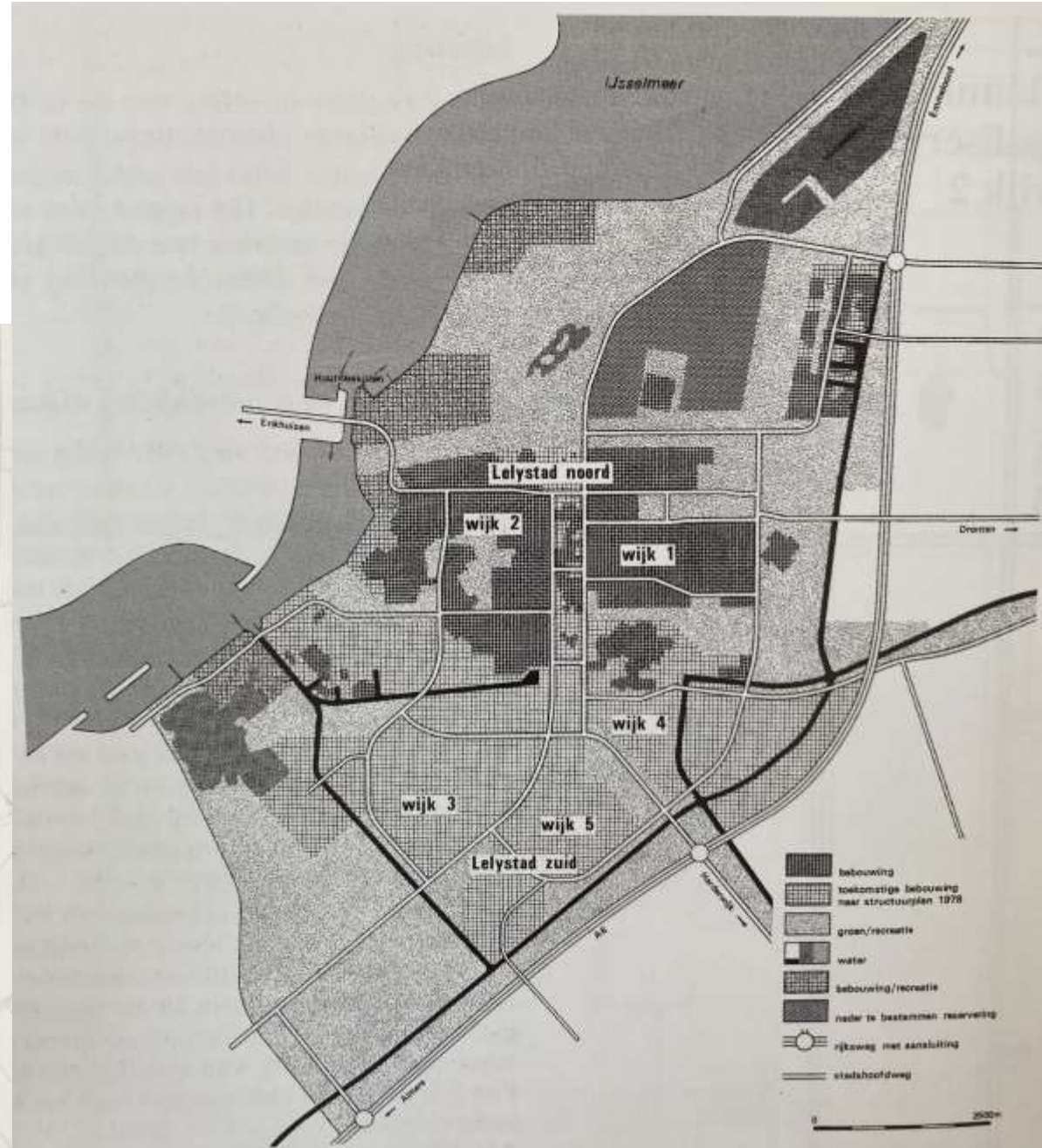
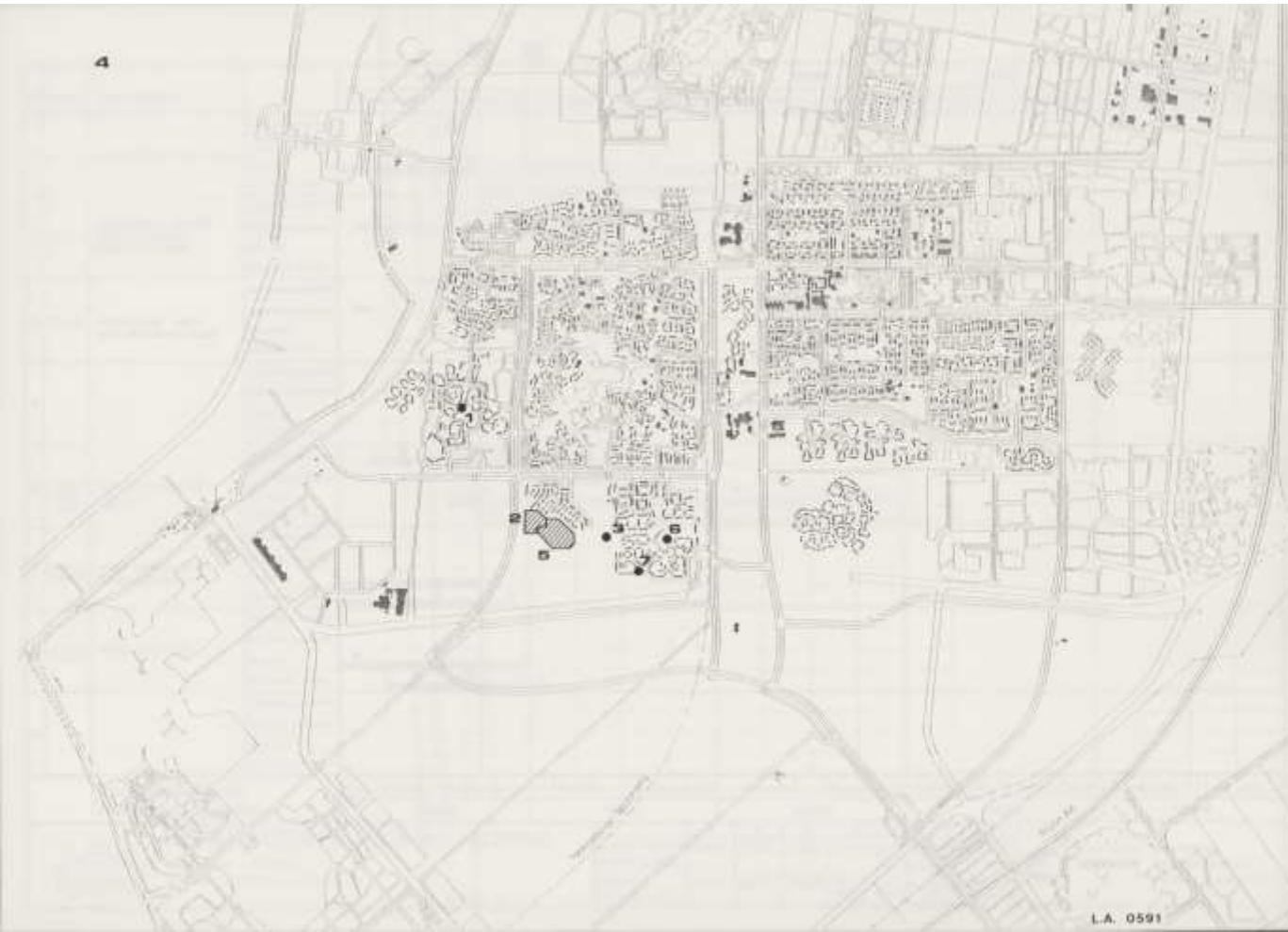
Structuurplan, 1978

- 100.000-120.000 in 2000
- Geen vier, maar vijf wijken
- Geen wijkcentra, maar centrumzone als bindend element
- Wel buurtcentra op loopafstand
- Grote flexibiliteit voor de verschillende deelplannen

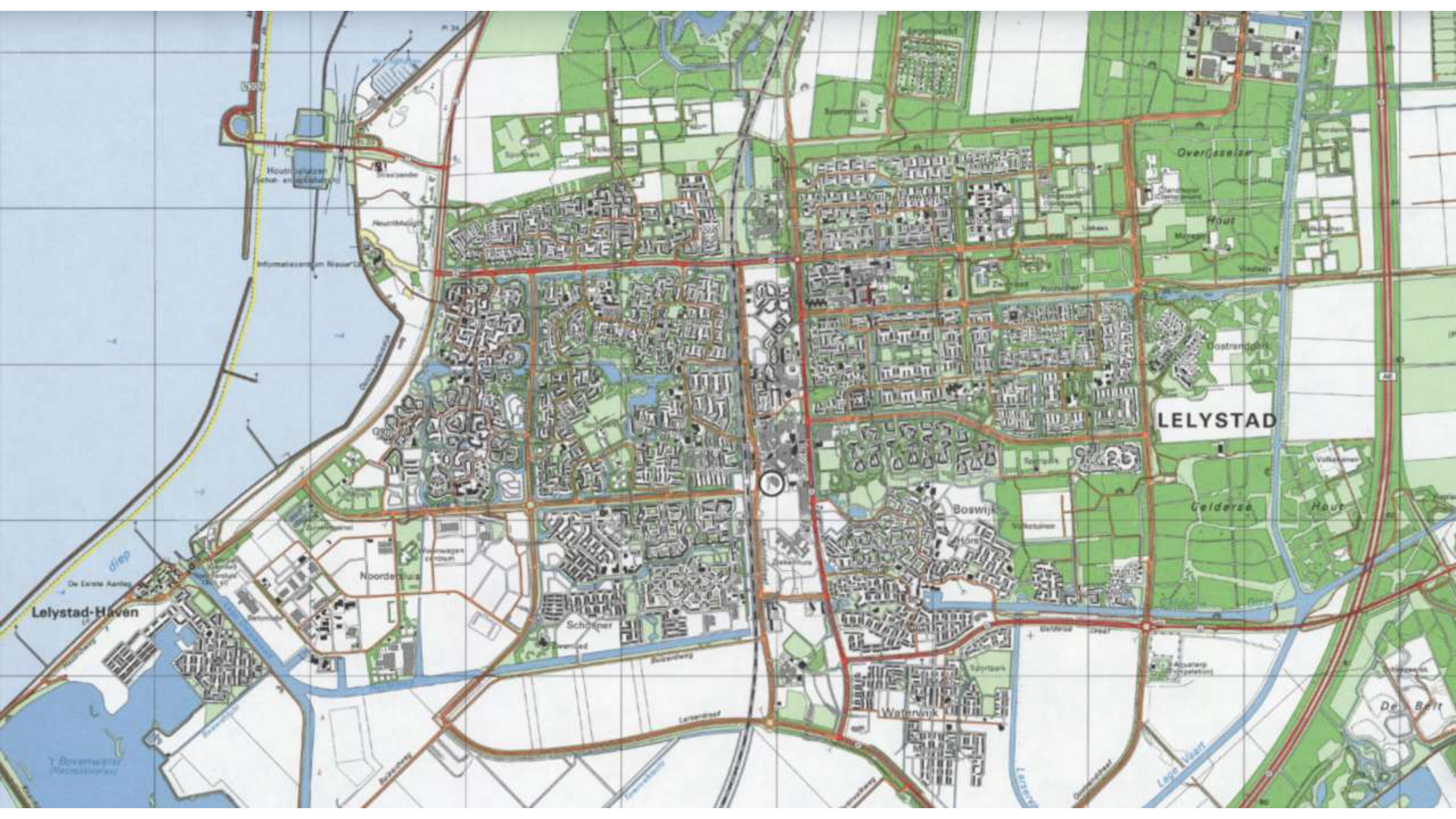

Situatie bij gemeentewording, 1980

Lelystad-Haven

LELYSTAD

Overijssel

Hout

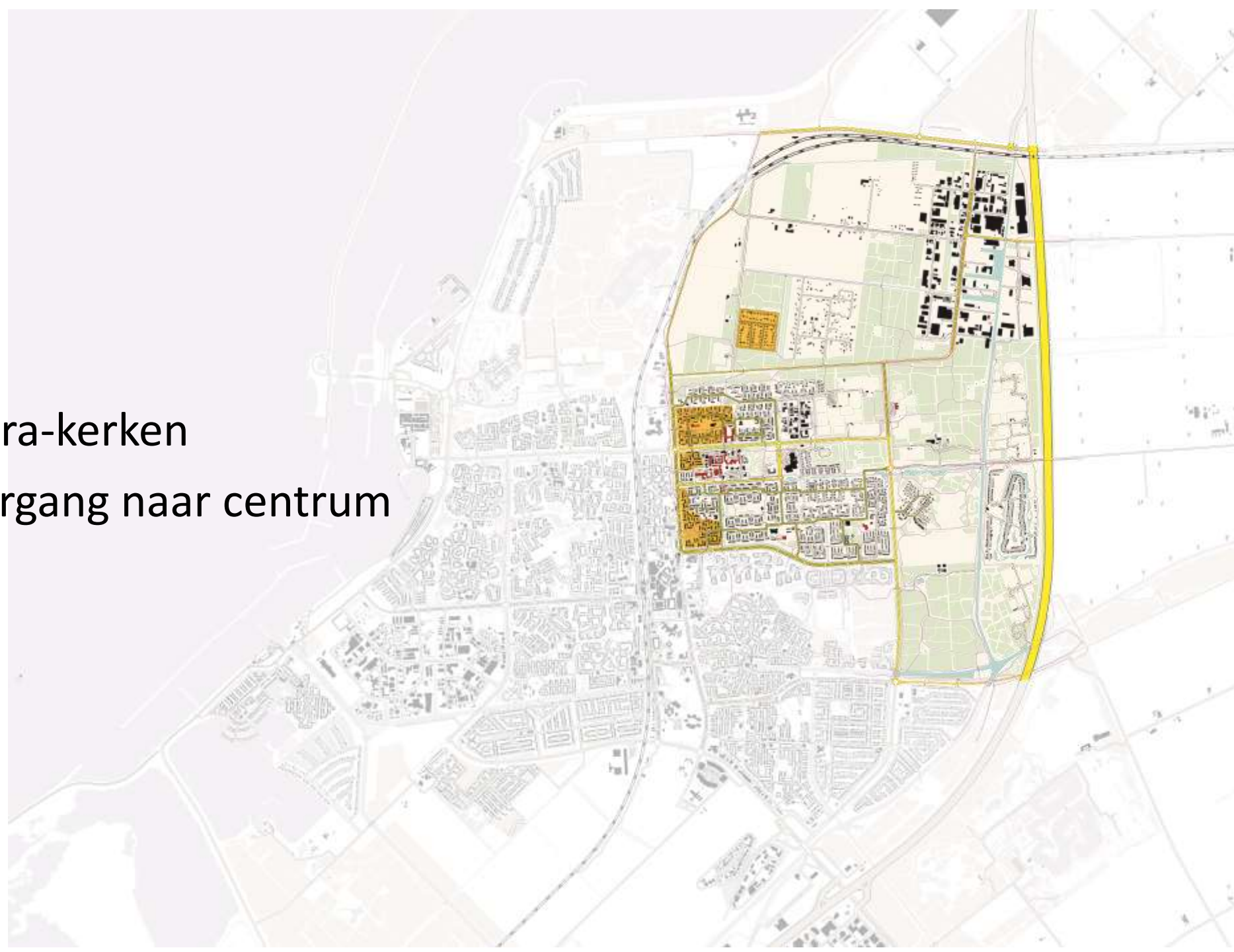
Oostvaarders

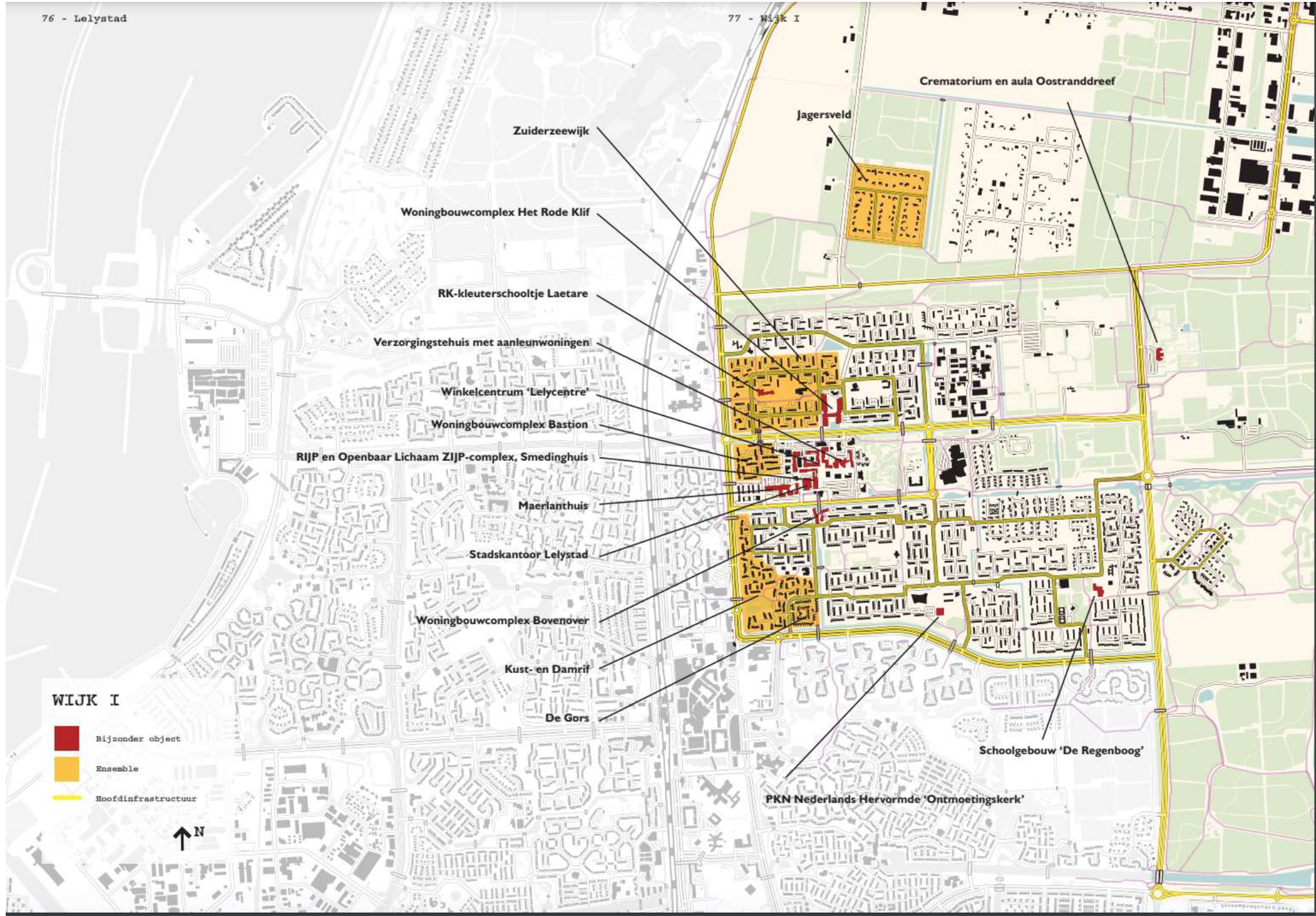
Gelderse

De Bilt

Wijk 1, 1965

- Modernistisch
- Lelycentre
- Scholen-buurtcentra-kerken
- Hoogbouw als overgang naar centrum

WIJK I

- Bijzonder object
- Ensemble
- Hoofdinfrastructuur

Zuiderzeewijk

Woningbouwcomplex Het Rode Klif

RK-kleuterschooltje Laetare

Verzorgingstehuis met aanleunwoningen

Winkelcentrum 'Lelycentre'

Woningbouwcomplex Bastion

RIJP en Openbaar Lichaam ZIJP-complex, Smedinghuis

Maerlanthuis

Stadskantoor Lelystad

Woningbouwcomplex Bovenover

Kust- en Damrif

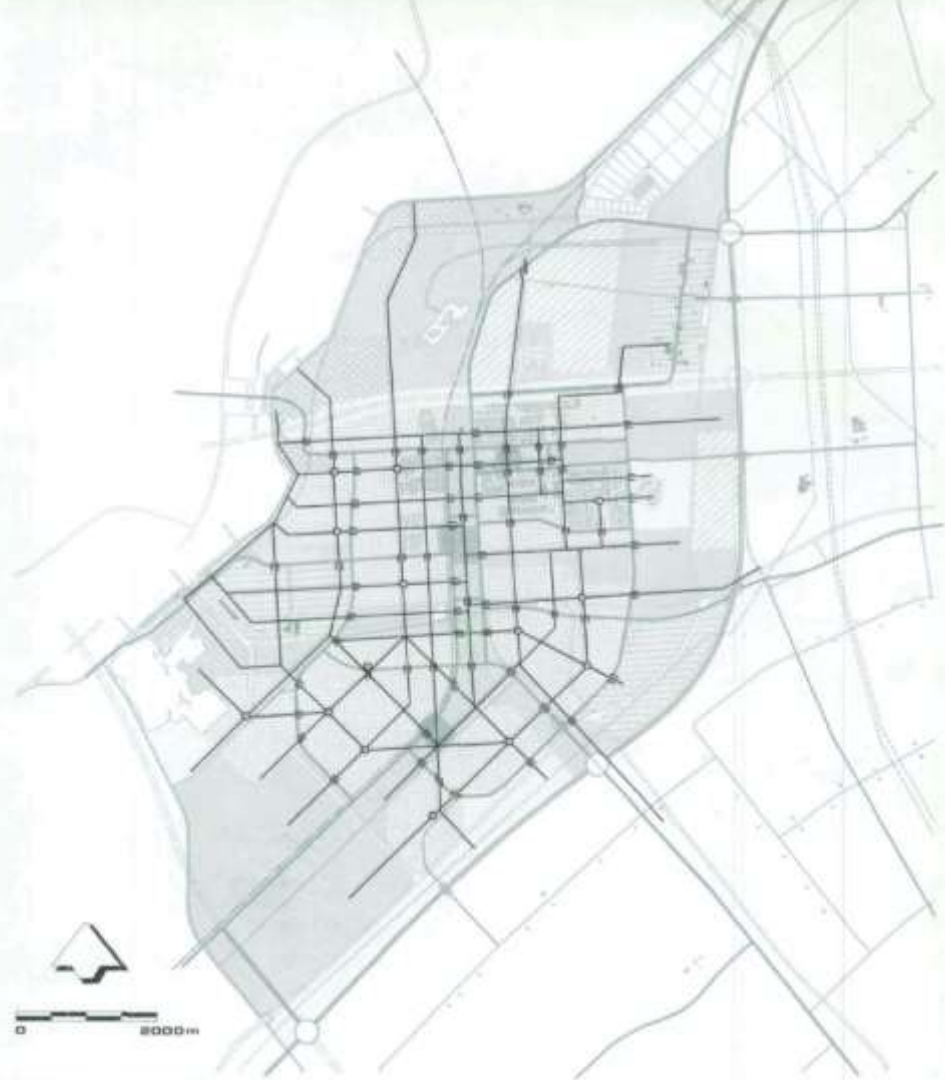
De Gors

Jagersveld

Crematorium en aula Oostranddreef

Schoolgebouw 'De Regenboog'

PKN Nederlands Hervormde 'Ontmoetingskerk'

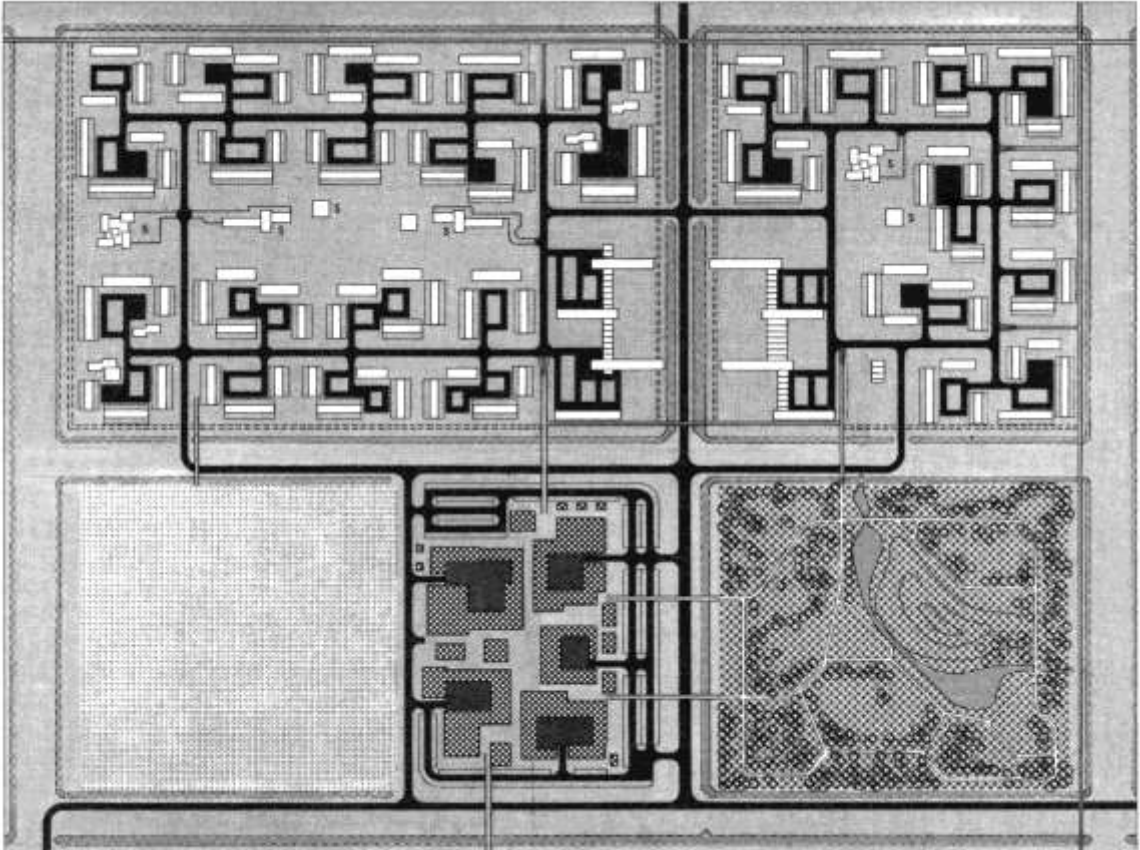

**schema fiets- en voetgangersroutes
verklaring**

- patroon van fiets- en voetgangersroutes
- || ongelijkvloerse kruising
- buurtcentrum

structuurplan Ielystad
figuur 10

EERSTE WOON- EN CENTRUMGEDEELTE

VERKLARING

- WOONBEOUWING
- SCHOLEN
- DIVERSE VOORZIENINGEN
- RIJWEG
- BEBOUWING IN KOOPCENTRUM
- UITBREIDING CENTRUM
- PARK

0 50 100 150 200 m.

LELYSTAD

RIJKSDIENST VOOR DE IJSELMEERPOLDERS

Het Rode Klif,
architect Tjakko Hazewinkel,
1972

Woongebouw te Lelystad

architecten Abma en Hazewinkel
te Amsterdam

Het ontwerp voor het woongebouw 'Het Rode Klif' te Lelystad met 192 woningen (17 1-kamer; 51 2-kamers; 117 3-kamers en 7 4-kamers) dateert uit 1967. Het bouwterrein ligt ten noorden van het winkelcentrum, dat rechtstreeks toegankelijk is door een voet-/fietsbrug. Als thema voor de bebouwing is een verhoogd voetgangersniveau gekozen (met daaronder 145 overdekte parkeerplaatsen en bedrijfsruimten), dat rechtstreeks aansluit op het bruggeniveau. De bebouwing is in een H-vorm gegroepeerd. Hierdoor ontstaan twee half-open pleinen, aan de zuidzijde een verblijfsruimte met ontmoetingscentrum, waaraan door de bekkende straatnaar D. Duk vorm gegeven is, aan de noordzijde een gebruikruimte, door inspraak nader in te richten. Het complex is opgebouwd uit eenheden van 5-3-5 m. In de 3m-travee ligt een inpandig trappenhuis, dat parkeerniveau, voetgangersniveau en de overige twee verdiepingen met elkaar verbindt. Tegenover de entree op voetgangersniveau ligt een 'single aspect' bungalow van 13 m. Per eenheid is ruimte voor 9 overdekte parkeerplaatsen. De 192 woningen zijn gerealiseerd op een terrein van ca. 25.500 m². Dichtheid ca. 85 wo/ha.

RODE KLIF
LELYSTAD

1 Binnenstraat
2 Perspectief

BOUW no. 25 21-6-1973

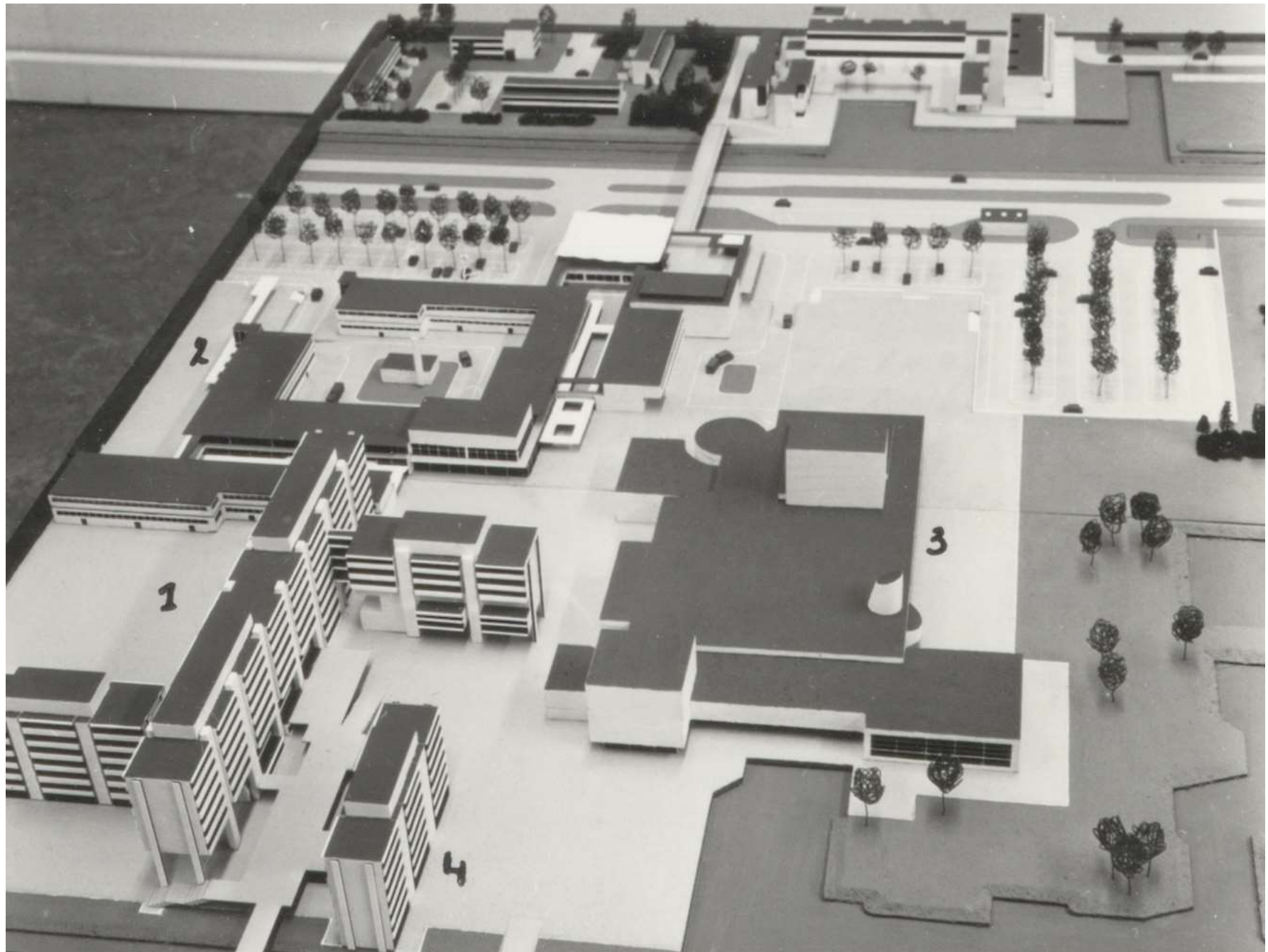

Wltinger123

www.delcampe.net

RIJP en Openbaar Lichaam ZIJP-complex, Smedinghuis. Architectenbureaus Jan du Pon en Dick van Mourik, 1971-1973

personeel op de bouwplaats gemaakt kon worden en dat voor Nederlandse begrippen technisch een hoge graad van perfectie zou hebben.

Samenwerking met de beeldende kunstenaar

In het eerste stadium van de bouw is de samenwerking met de beeldende kunstenaar tot stand gekomen. Aanleidingen waren de éénprocent-regeling en een tweetal te ontwerpen akoestische wanden voor de raadzaal en de trouwzaal.

In samenspraak met de opdrachtgever is besloten, te beginnen met het opstellen van een overall plan en na te gaan waar en hoe in principe de kunst een rol zou kunnen spelen in of rondom het gebouw. Om dit overall plan op te stellen is een eerste krediet uit de eenprocentregeling ter beschikking gesteld.

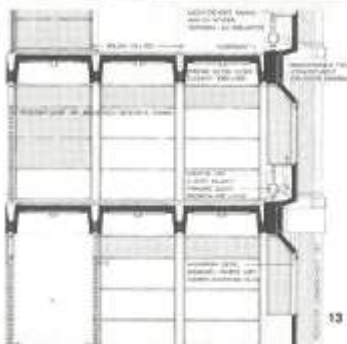
Samen met de beeldende kunstenaar is het gebouwcomplex binnen zowel als buiten kritisch bekeken. Bij deze kritische beschouwing werd vooral extra aandacht eraan besteed, hoe het gebouw gebruikt en beleefd zou worden. Uit deze beschouwing ontstonden discussies over programma en vorm. Allerlei details van het gebouw veranderden onder invloed van deze discussie. Met deze discussie groeide ook het besef over de rol die de kunst in en rond het gebouw zou moeten spelen. In het overall plan tenslotte werden samenhang en functie van de kunst in en rondom het gebouw vastgelegd.

De uitgangspunten voor de deelopdrachten werden:

- de kunst moet de architectuur begeleiden of versterken;
- de kunst mag zich niet losmaken van het gebouw.

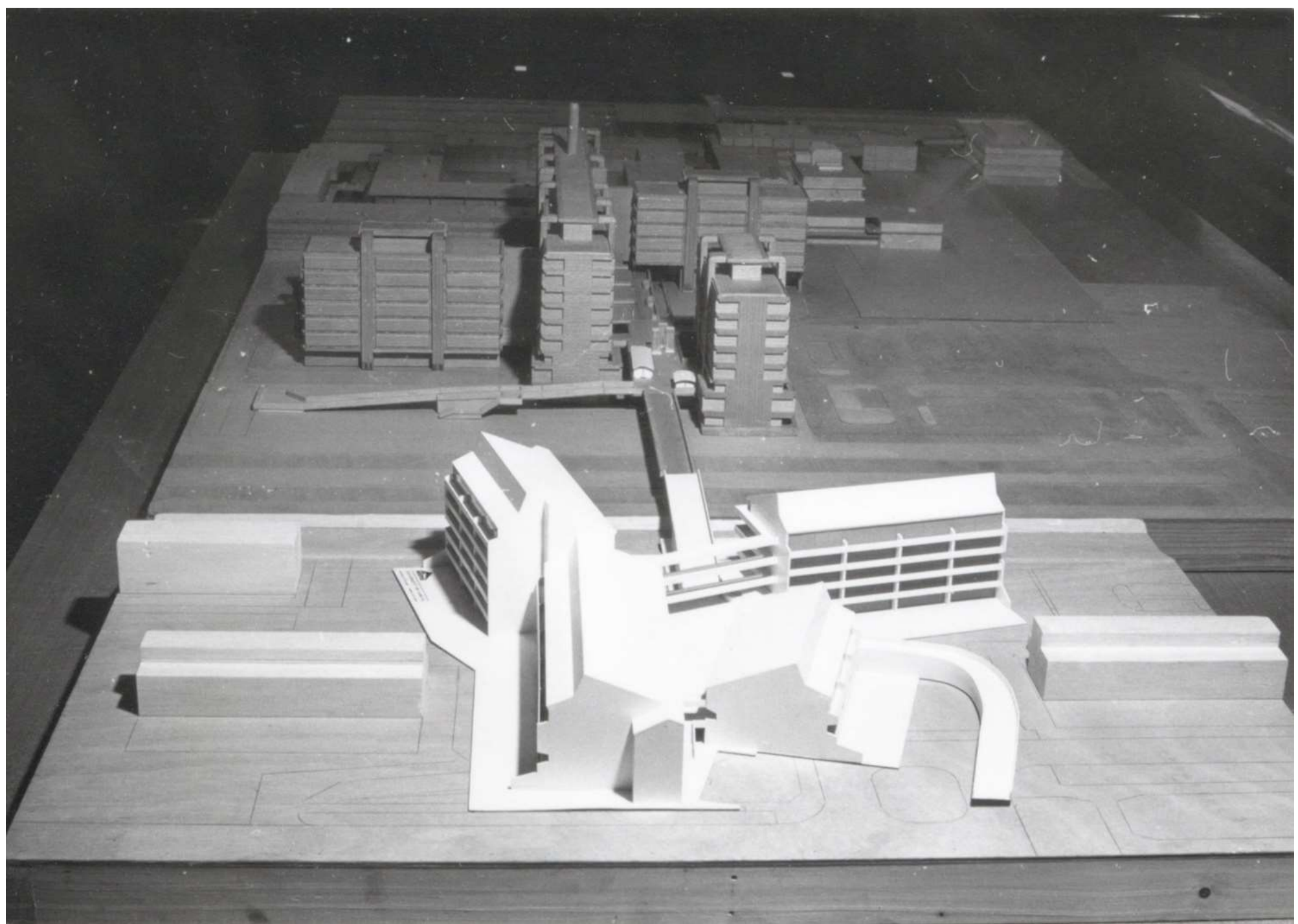
Maten en getallen

Adviseurs: Bureau Aronsohn (constructie); Adviesbureau Valstar-Simonis (installaties); Adviesbureau Van Dorsser (akoestiek); T.N.O. gezondheidstechniek □ Opdrachtgever: Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders (Z.I.J.P.) en Rijkdienst IJsselmeerpolders (R.I.J.P.) □ Hoofdaannemer: Ballast-Nedam □ Beeldend kunstenaar: A. de Vries □ Opdracht 1965, ontwerp 1967/1968, bouw 1969/1973 □ Bebouwd oppervlak 600 m² (Z.I.J.P.) en 4.700 m² (R.I.J.P.); bruto vloeroppervlak 4.400 m² (Z.I.J.P.) en 26.600 m² (R.I.J.P.); bruto inhoud 16.000 m³ (Z.I.J.P.) en 97.000 m³ (R.I.J.P.) □ Bouwsom incl. installaties f 1.300.000,- Z.I.J.P. en f 6.630.000,- R.I.J.P., excl. inrichting f 4.230.000,- (Z.I.J.P.) en f 30.140.000,- (R.I.J.P.) (Deze bedragen zijn excl. b.t.w., kunstopdrachten en honoraria.)

10 Takenzaal wetenschappelijke afdeling R.I.J.P.
11, 12 Entrushal
13 Geveldetail 1 : 100

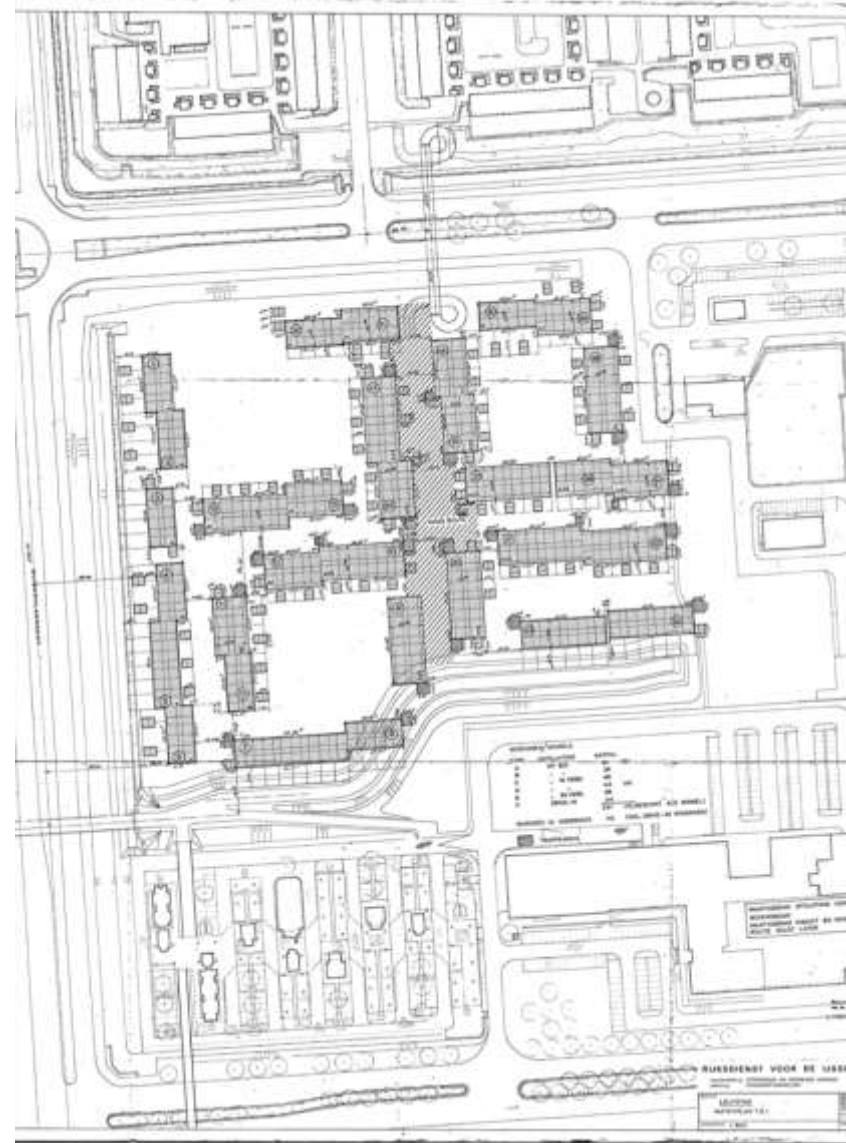
Foto's 1, 4, 5, 11, 12 Jan Vlasak; overige Corinne Noelleboom

Het woningbouwcomplex Bovenover van Ton Alberts, 1981
(Het Flevolands Archief, RIJP, Potuyt)

Woningbouwcomplex Bastion, 1978
Bureau voor ruimtelijke vormgeving Brakel en Buma

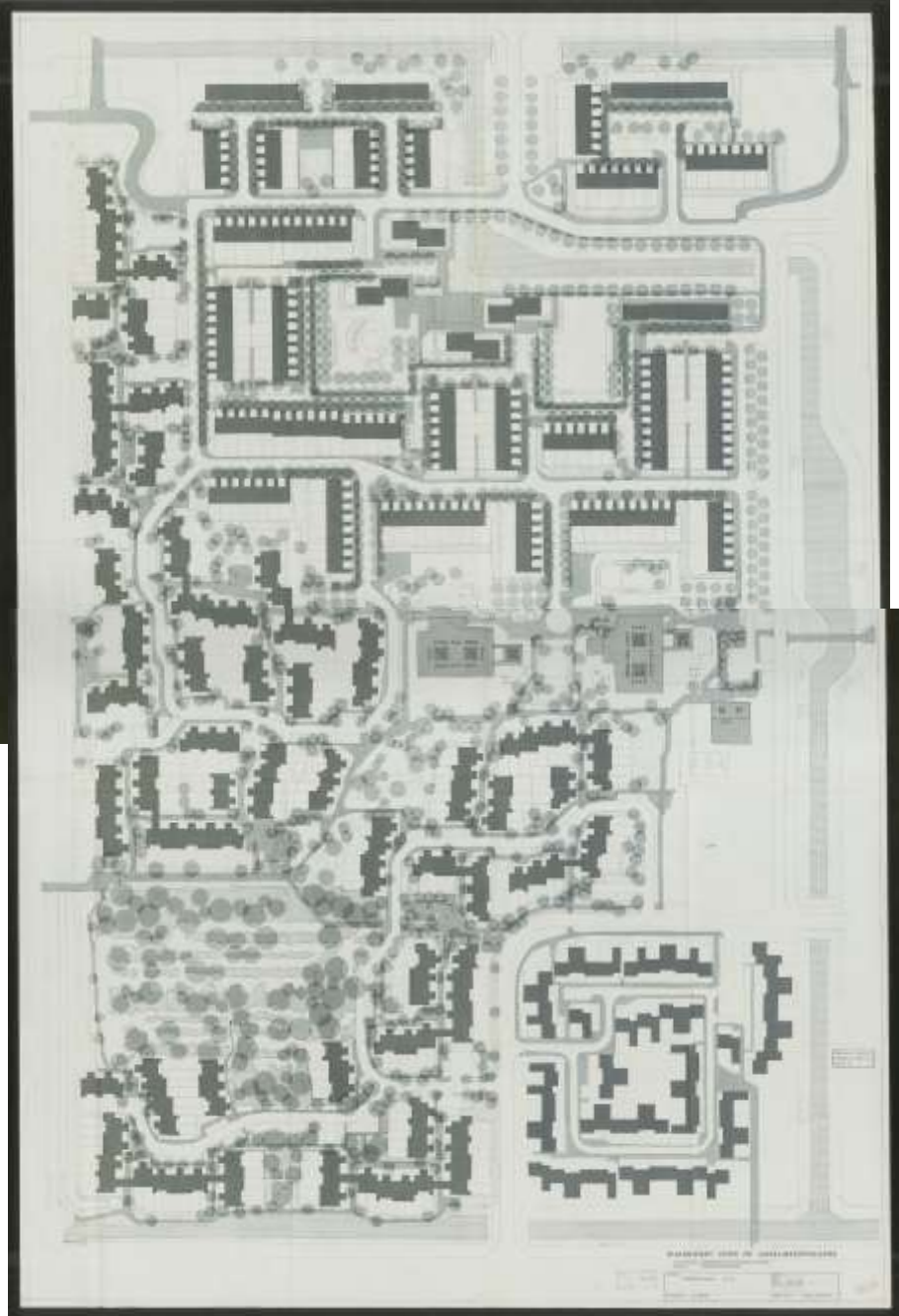

Bungalows in de Gors, 1975
Zanstra, Gmelig Meyling, De Clercq Zubli

Woningen in het Kust- en Damrif, 1978 (Het Flevolands Archief)

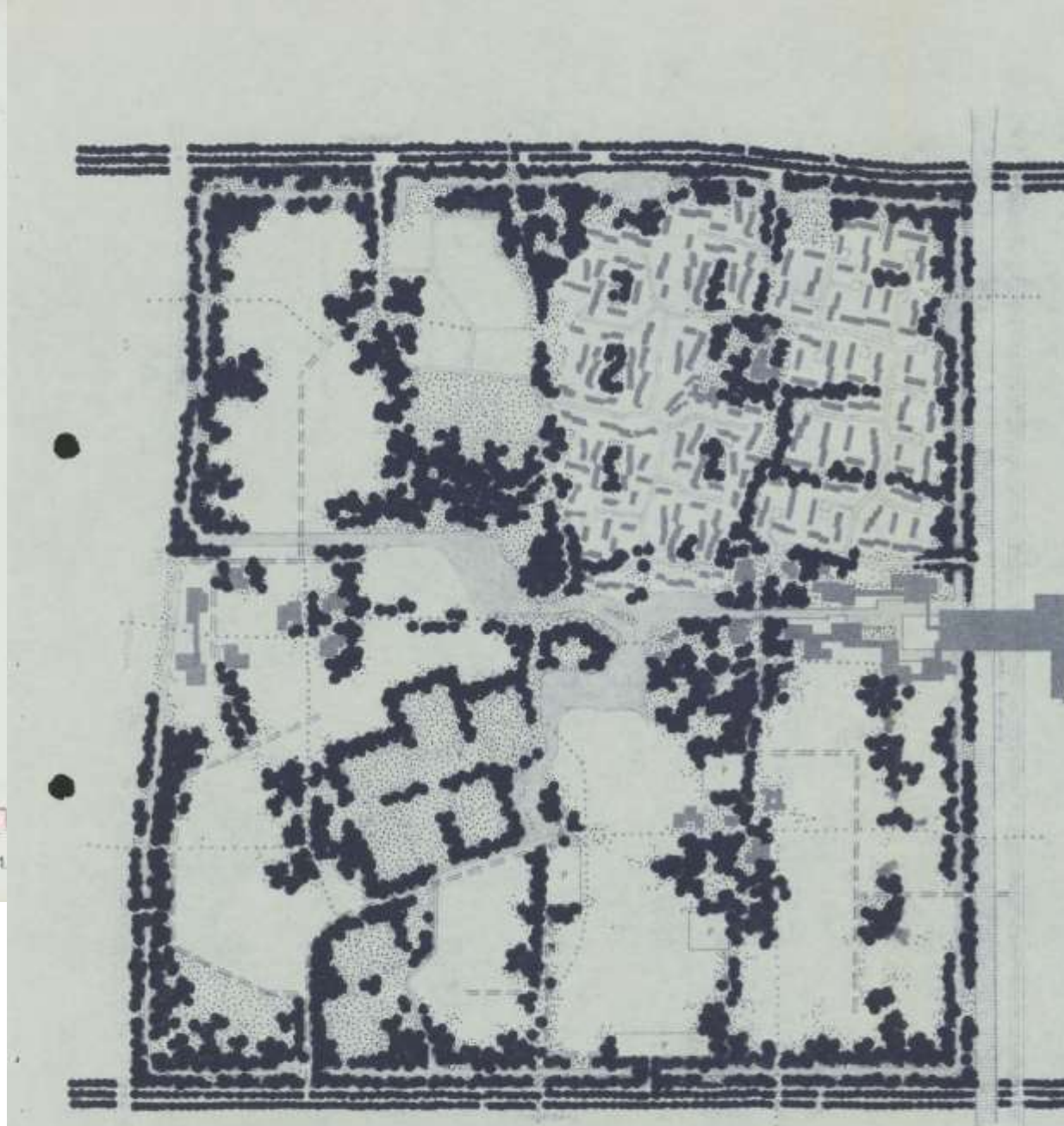
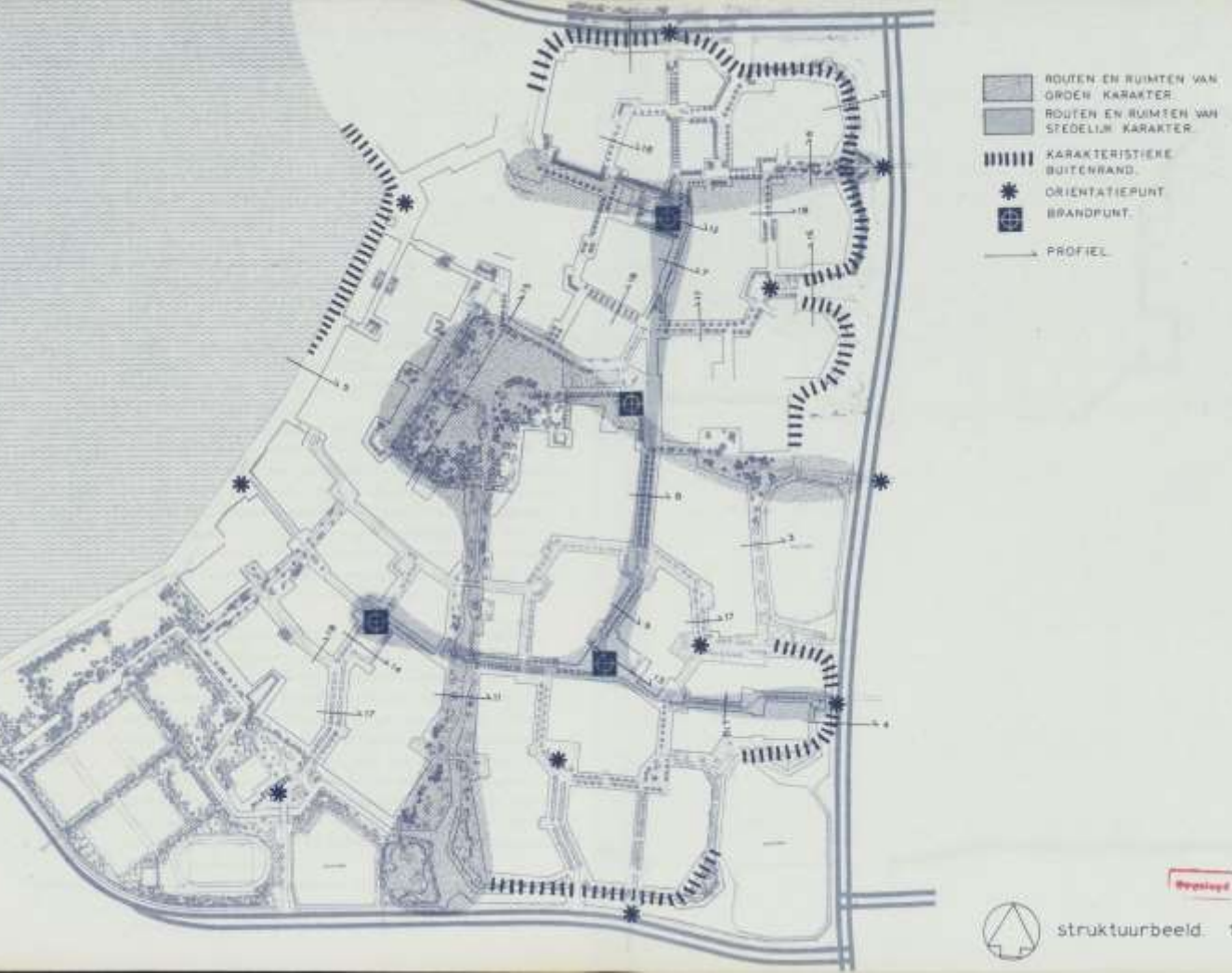

Wijk 2 1971-1974

- Groen en waterstructuren
- Fietsnetwerk
- Eengezinswoningen
- Houtbouw

Groenstructuur van buurt 2.2 uit het Groenplan, met noord-zuid georiënteerde

Het vijverpark tussen de Schouw en de Kempenaar, 1979
(Lelystad Compleet Anders)

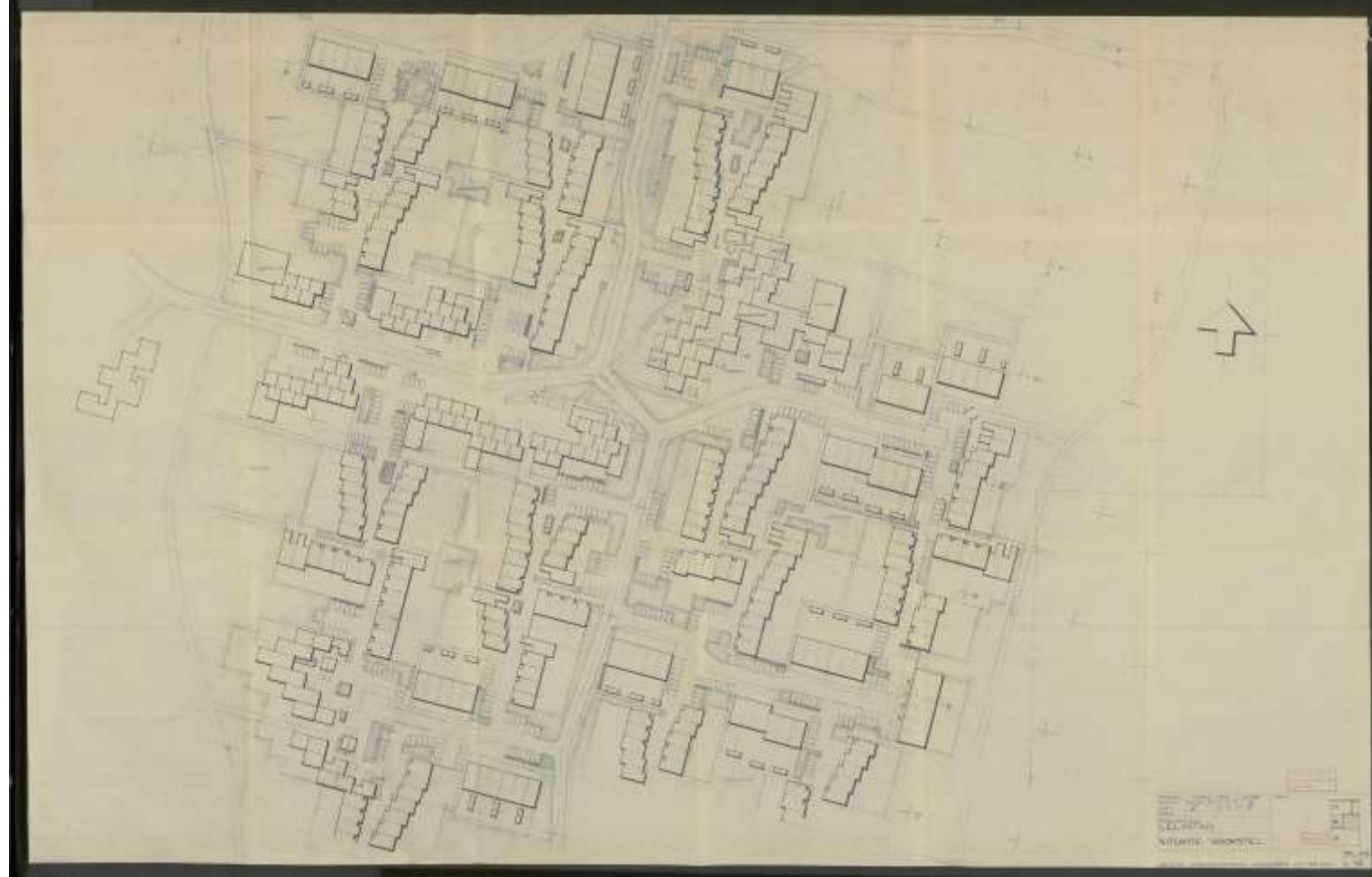
Houtskeletbouwwoningen Kempenaar en Boeier, 1976-1979 Architect Thijs Gerritsen

D
ic

Woningen van Stichting Houtskeletbouw Lelystad,
de Kempenaar, 1978 (HFA) Architect Thijs Gerritsen

'Grijze' Kempenaar, 1974-1975
Architectenbureau Jan Sterenberg

De Schouw Oost (afgebroken)

Verhoogde fiets- en voetgangerspassages in de Schouw Oost, 1978 (Het Flevolands Archief)

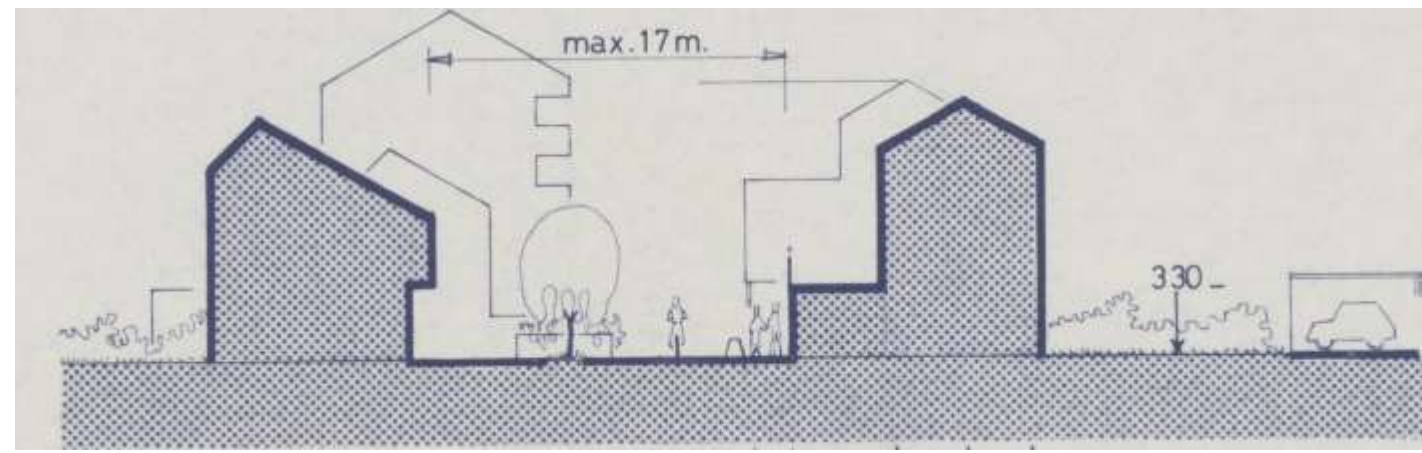
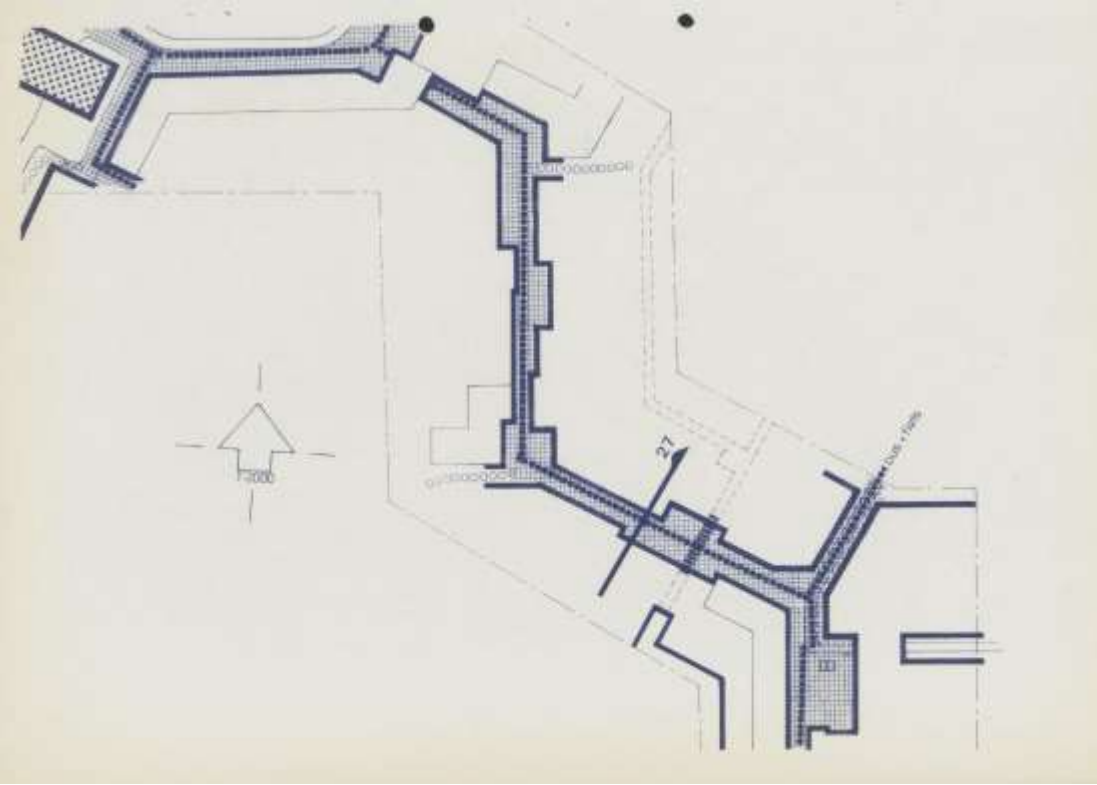
Wijk 4, 1976-1982

- Boswijk: De recreatieve stad
- Wonen aan water, bos, fietspad
- Jaren 80 bezuinigingen
- Waterwijk: Structuur van de polder
- Geometrie

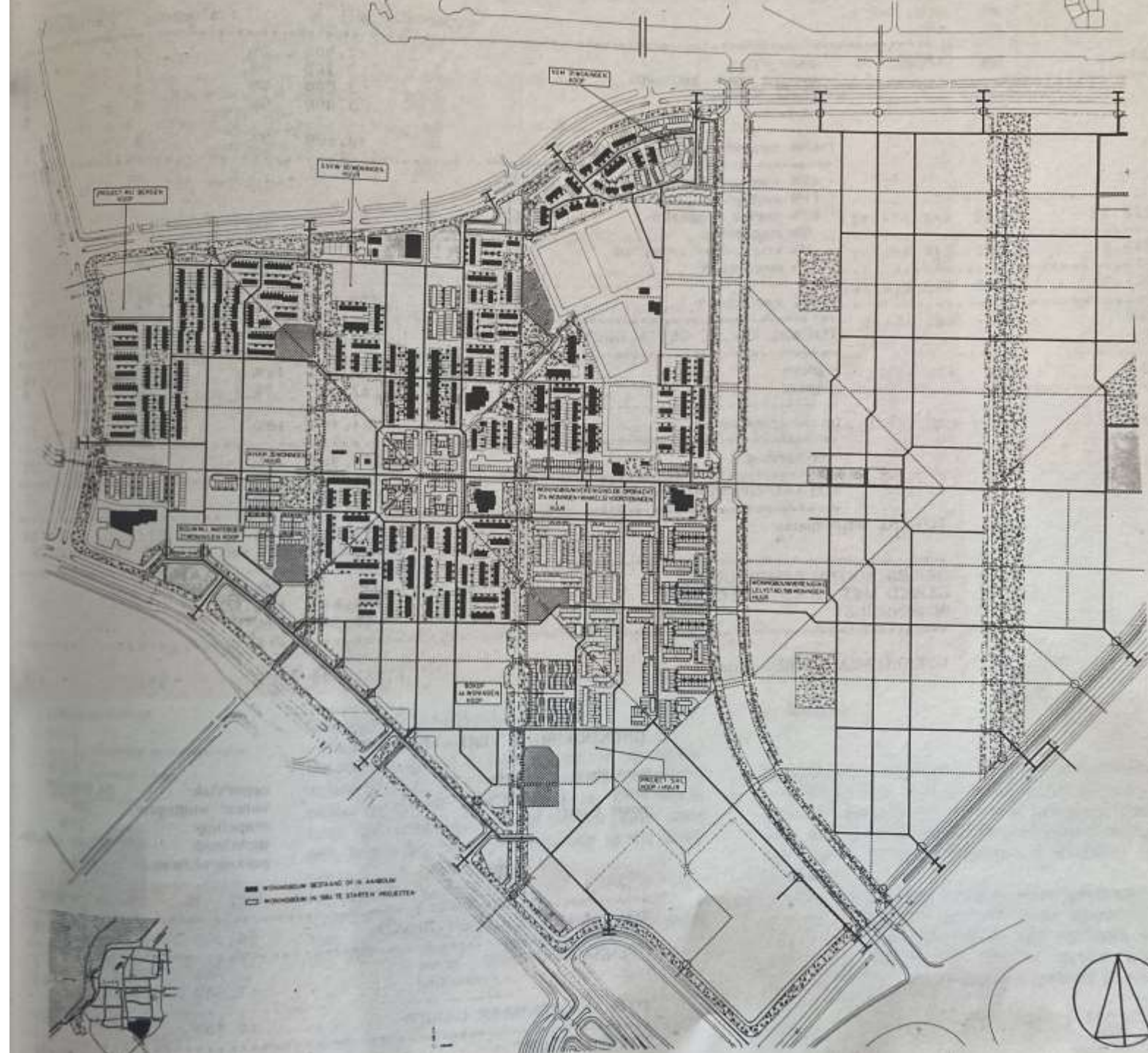
Stedelijke hoofd fietsroute, 1976
(Gloabalplan Wijk IV, 1976)

Orthogonale verkaveling
van Waterwijk, 1982

De Voorstraat, 2022

Sidha-dorp, 1986-1992
Architectenbureau Van der Zee en Ybema

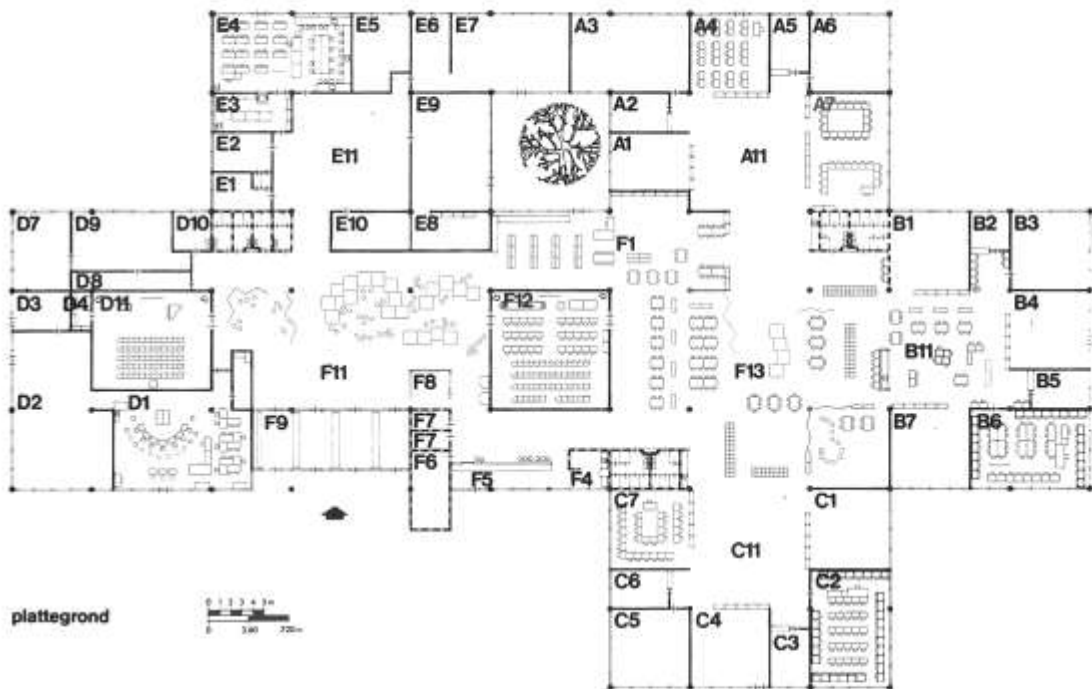
Centrum

- Centrum deel 1
- Weefsel op meerdere niveaus
- Centrum deel 2
- Gesloten blokken op maaiveld

Scholengemeenschap Lelystad, architect Pieter Jellema

plattegrond

A 1 theorie ruimte open	B 1 theorie ruimte open	C 1 theorie ruimte open	D 1 tekenen + textiele werkvormen
A 2 docentenwerkruimte	B 2 docentenwerkruimte	C 2 talen practicum	D 2 handvaardigheid
A 3 aardrijkskunde	B 3 theorie ruimte gesloten	C 3 docentenwerkruimte	D 3 berging handvaardigheid
A 4 theorie ruimte open	B 4 theorie ruimte open	C 4 theorie ruimte open	D 4 berging muziek
A 5 docentenwerkruimte	B 5 docentenwerkruimte	C 5 theorie ruimte gesloten	D 7 rector
A 6 theorie ruimte gesloten	B 6 talen practicum	C 6 docentenwerkruimte	D 8 archief
A 7 theorie ruimte open	B 7 theorie ruimte open	C 7 theorie ruimte open	D 9 administratie
A11 studieruimte	B11 studieruimte	C11 studieruimte	D10 hulp personeel
			D11 muziek/instructieruimte

- E 1 kamer schoolarts/spreekruimte
 E 2 kamer assistent(e) schoolarts/spreekruimte
 E 3 kabinet scheikunde
 E 4 theorie practicum scheikunde
 E 5 amanuensis
 E 6 kabinet natuurkunde
 E 7 theorie practicum natuurkunde
 E 8 kabinet biologie
 E 9 biologie
 E10 studio/doka
 E11 studieruimte + berging exacte vakken

- F 1 mediatheek
 F 4 keuken

- F 5 koffiebar
 F 6 c.v.-ruimte
 F 7 technische installaties
 F 8 conciërge
 F 9 garderobe
 F11 gemeenschapsruimte/ontspanning
 F12 instructie grote groepen
 F12 gemeenschapsruimte/studie

werken, bijvoorbeeld tijdens handvaardigheid of tekenen;
 - een schoolgebouw dat niet 'af' is, dat kan worden aangepast.
 Bij het opstellen van het programma van eisen en het ontwerp is zoveel mogelijk getracht aan deze wensen tegemoet te komen.

Uitgangspunten

Het schoolgebouw moest onderdak bieden aan 520 leerlingen voor v.w.o./h.a.v.o./m.a.v.o., maar binnen enkele jaren uit kunnen groeien tot een scholengemeenschap van 1.500 tot 2.000 leerlingen. Hoe die scholengemeenschap dan zal zijn opgebouwd is een open vraag.

Met technisch onderwijs, met huisboudonderwijs of misschien wel geïntegreerd als middenschool. De door het team geformuleerde onderwijskundige uitgangspunten zijn samen te vatten onder drie noemers:

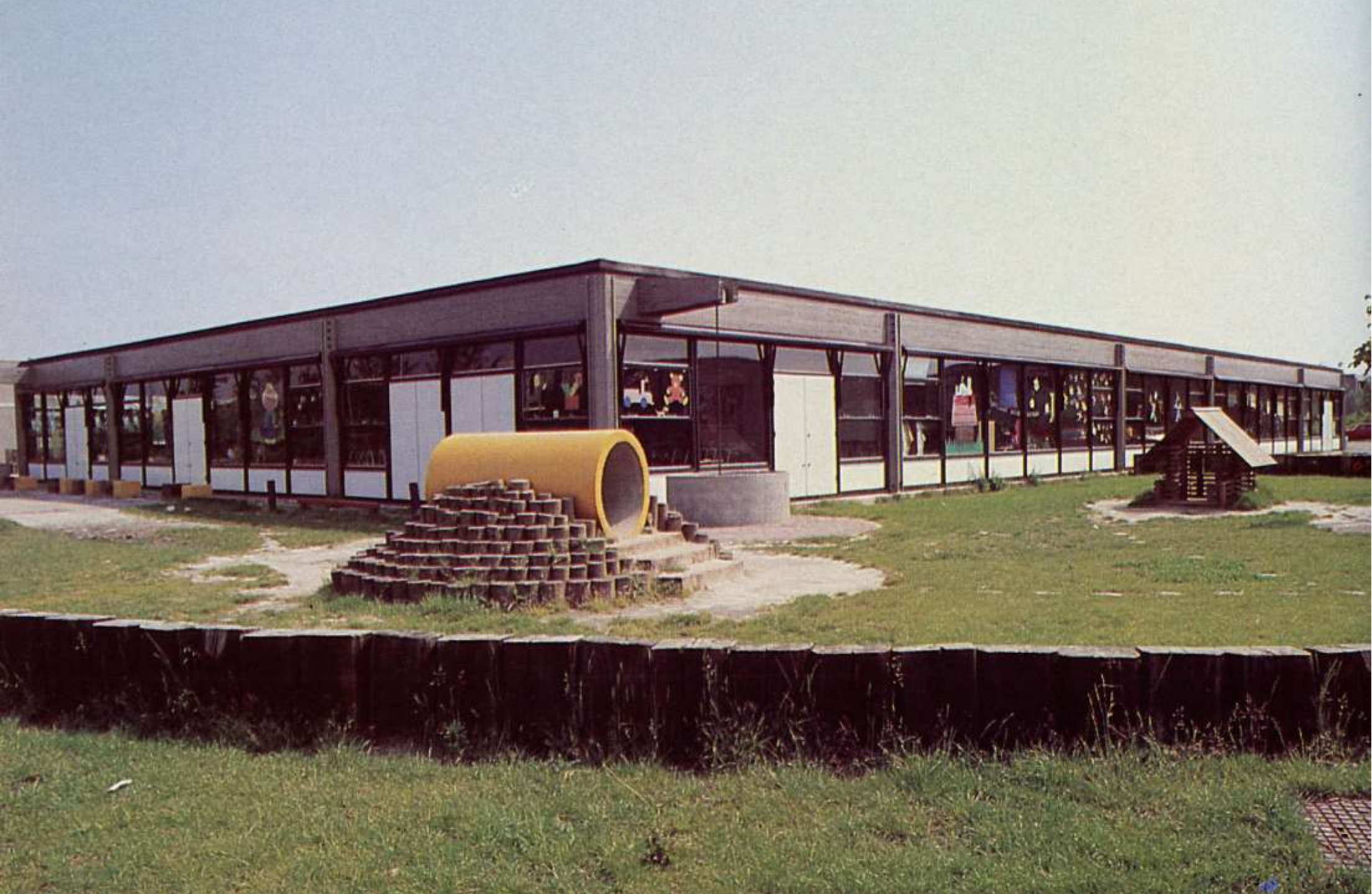
Integratie

In de komende onderwijs situatie wordt voor een groot gedeelte het traditionele klessenverband doorbroken. Er wordt gestreefd naar integratie door samenwerking. Een integratie die zich manifesteert in contact tussen de vakken, de verschillende leeftijden, de verschillende niveaus en met de maatschappij.

pedagogische situaties

Rij de verschillende pedagogische situaties, welke binnen de scholengemeenschap voorkomen, varieert de groepsgrootte in aantal en samenstelling. Er kan een onderscheid worden gemaakt tussen:

DARFEN ZUERSTEN GEMEINER ANFORDERUNGEN ERFUELLT WERDEN

DARFEN ZUERSTEN GEMEINER ANFORDERUNGEN ERFUELLT WERDEN

Auto Weg

Auto Weg

APPENDIX V. UELSTADT STADTCENTRUM V-4

VORGEANTRETIEN IM MITT. CENTRUM

SHOPPING CENTER

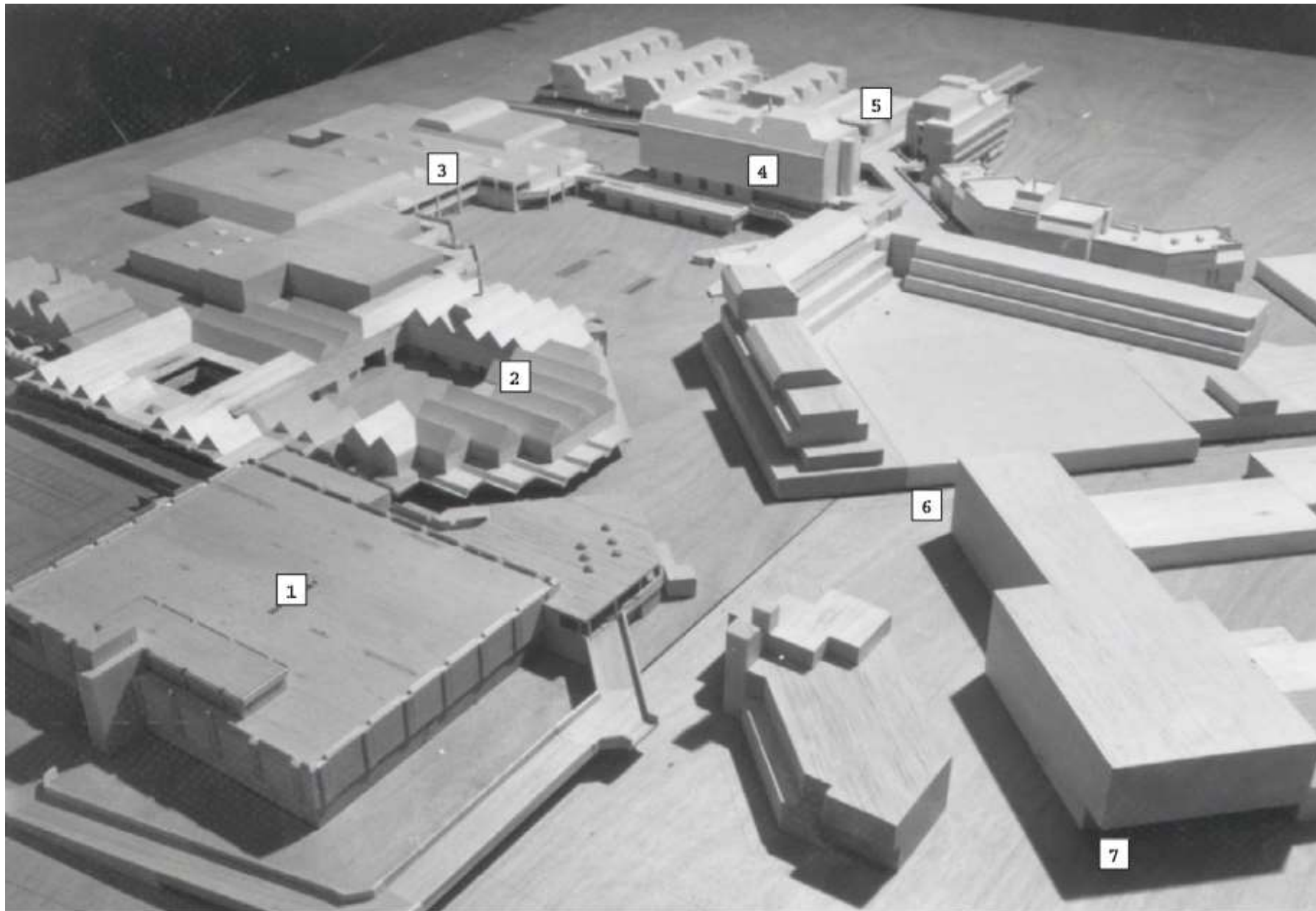
KLEINER SPORTPLATZ

Centrum Louvain La Neuve, Belgie

Cergy Pontoise, Frankrijk

Maquette eerste fase van de Gordiaan, 1979 (HFA, Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Potuyt))

(1)supermarkt en winkelcentrum De Boer, architect J. Nicolai (2) winkelcentrum, Zanstra, De Clercq Zubli, Van den Oever en Partners (3) Agora, bureau Van Klingereren (4) Hotel, Zanstra, De Clercq Zubli, Van den Oever en Partners (5) Agoradek (6) Neringpassage (7) Winkelpassage de Wissel

Agoraplein

Supermarkt en winkelcentrum De Boer, 1976

Winkelcentrum, Zanstra, De Clercq Zubli, 1976

Winkelpassage De Wissel, links Neringhof, 1980

Het ABC-warenhuis aan de Neringpassage, 1985

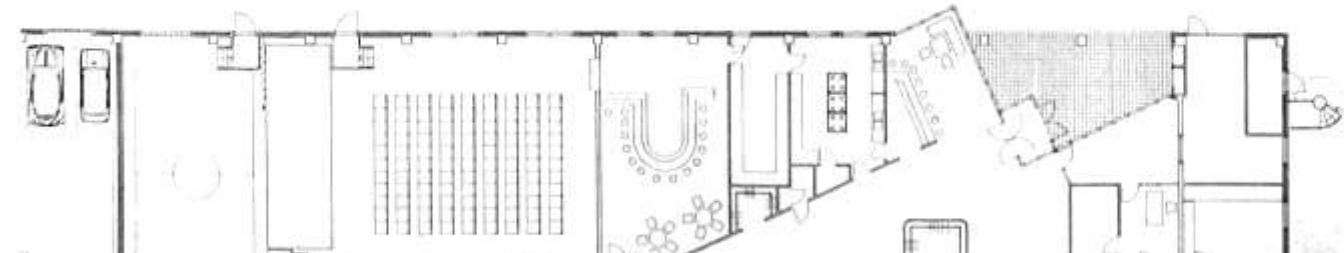
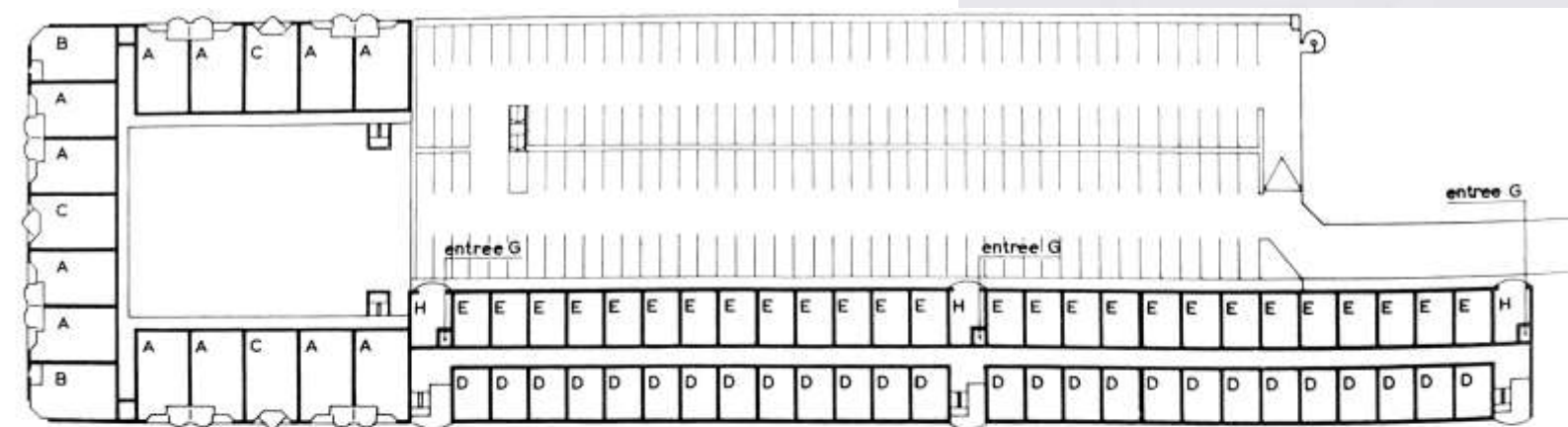
Agora, architect Frans van Klingeren

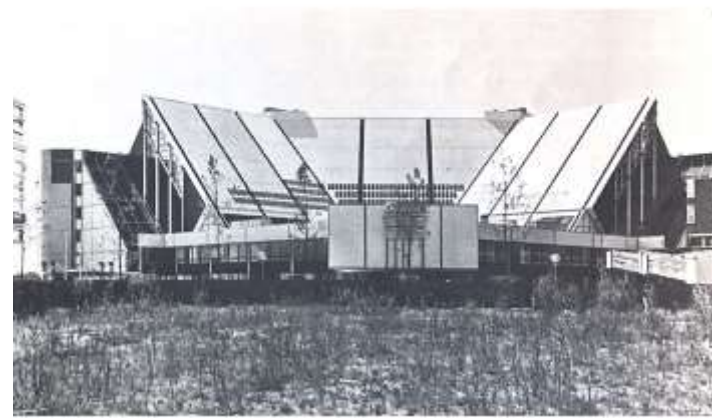

Centrum deel 2: Het Combinatiegebouw en winkelcentrum met woningen 1982-1986
Architectengroep Loerakker Rijnboutt Ruijsenaars

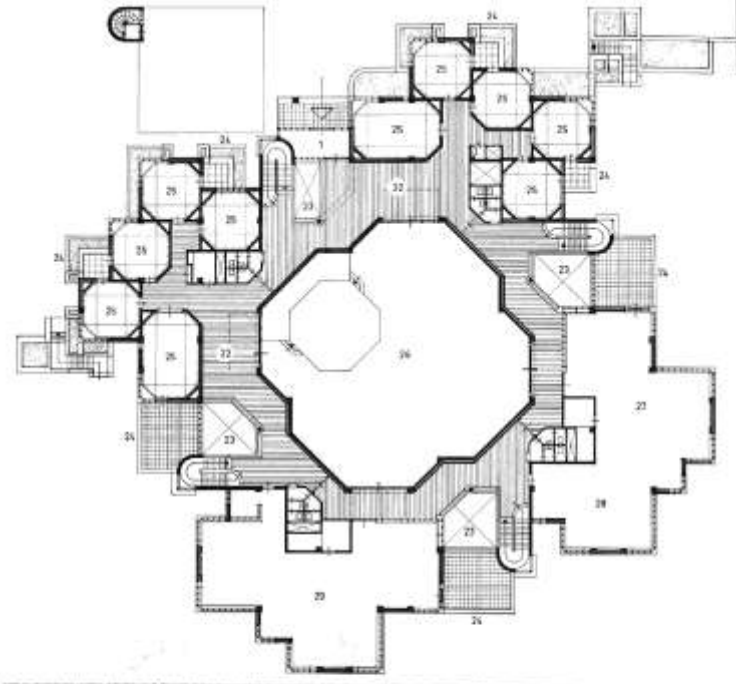

Het stadhuis, Jan Hoogstad, 1984

Zuiderzeeziekenhuis (nu: Sint-Jansdalziekenhuis) 1979-1983
Werkgroep 4

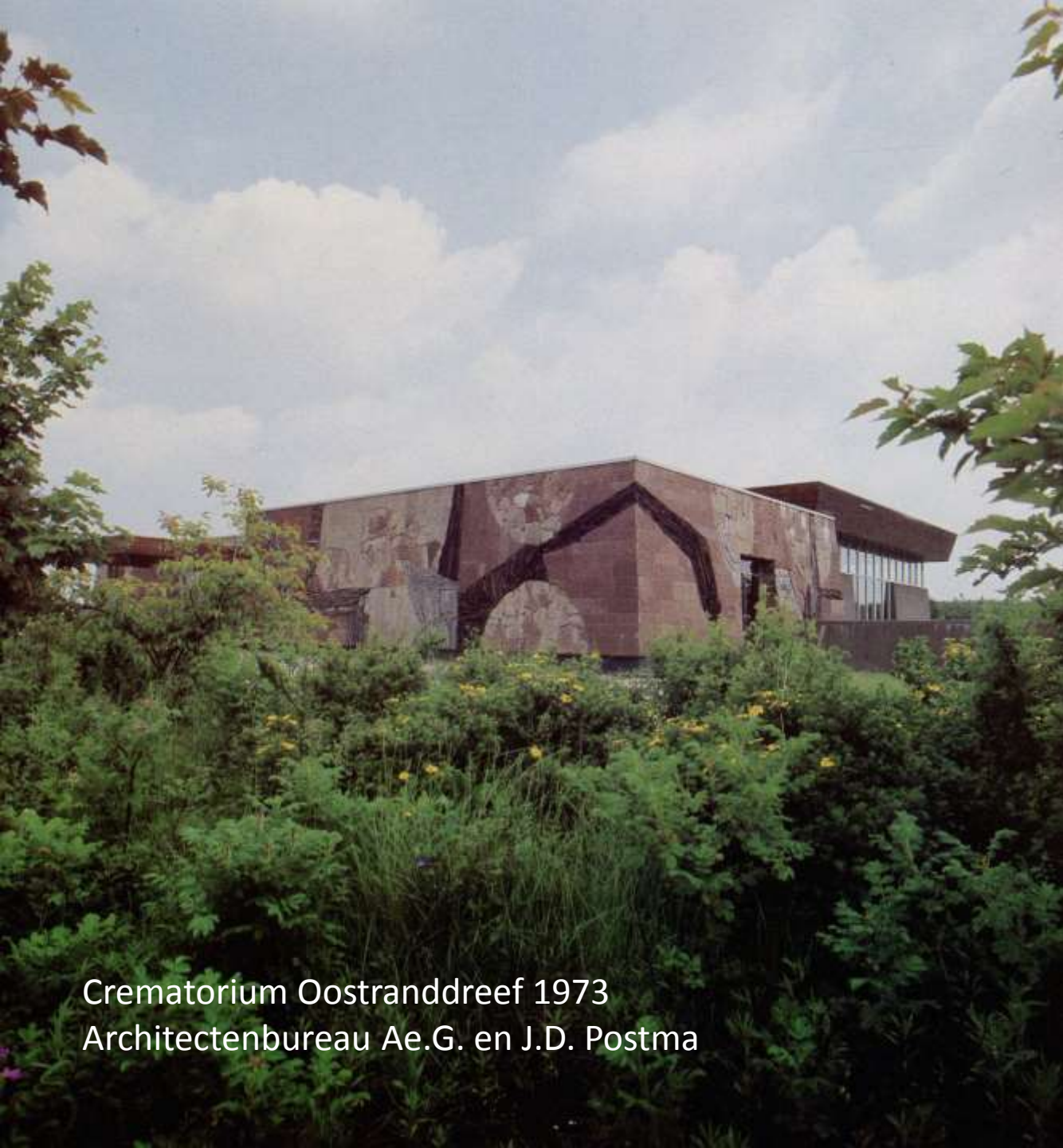

De Kubus, architect Wim Davidse, 1983

NS-station Lelystad 1988 Peter Kilsdonk

Crematorium Oostranddreef 1973
Architectenbureau Ae.G. en J.D. Postma

't Lichtschip in de Gondel, architect E.M. Fontein, 1978

De Ontmoetingskerk, architect Onno Greiner, 1971

De inmiddels gesloopt kerk 'De Kandelaar', 1978 (HFA)

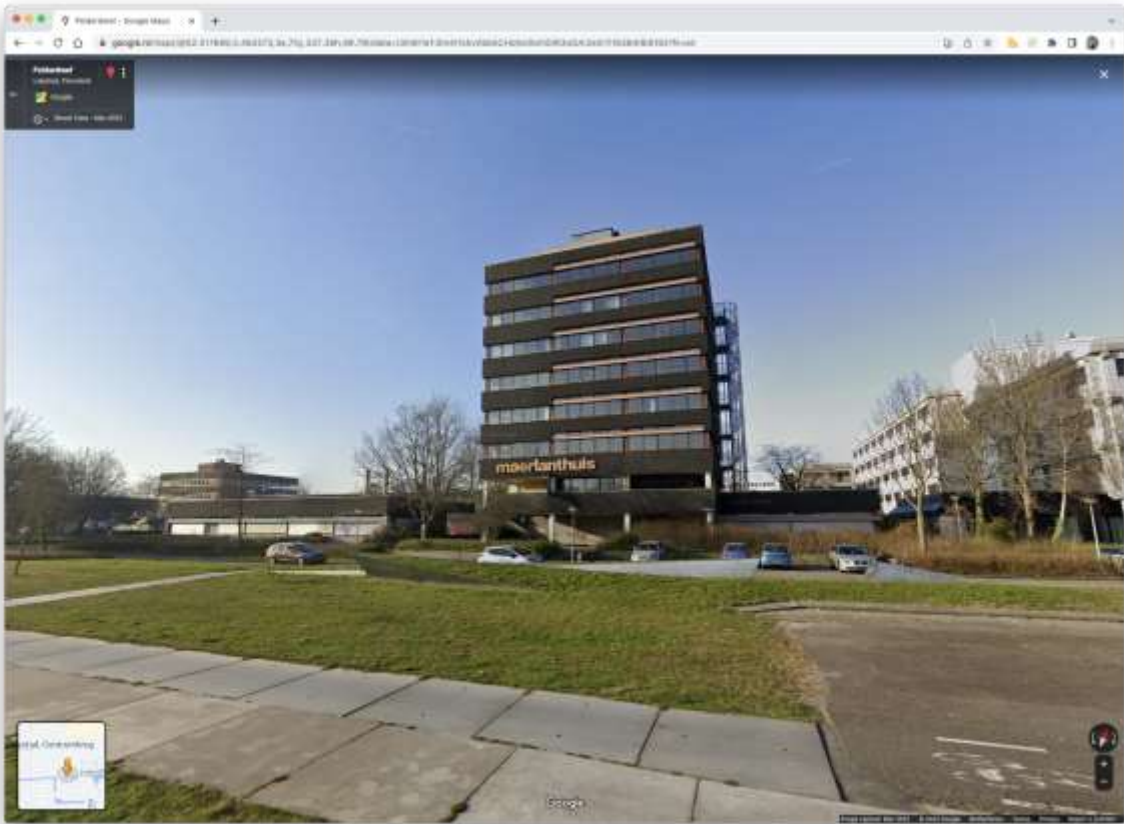

Openlucht zwembad

Biologische boerderij NZ27, Flevoland (www.nz27.nl)

De eerste biologisch-dynamische boeren aan de Bronsweg, juni 1986. V.l.z.r.: Jan Jarkman, Paul van Stiphout, Pieter Jan Eschauzier (medewerker van Willem Kars), Lieske Oostveen en Willem Rips, Jan Blom.

Maerlanthuis 1972-1975
Architect W.C. van Asteren

Computer Uitwijk Centrum 1982
Architect F. Balm